

על פי התורה אשר ירוך
Yorucha

IN-DEPTH BUSINESS HALACHA CURRICULUM

קובץ
מראי
מקומות
עומקא דדינא

הלכות קנינים ב
COMMITMENTS & KINYANIM

THIS VOLUME HAS BEEN DEDICATED

לזכר ולע"נ ר' אברהם דוב ב"ר יצחק מנחם הכהן ווענגראו ז"ל
נפטר י"ב סיון תשמ"ז
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצח ע"י משפחתו

על פי התורה אשר יורוך

Yorucha

IN-DEPTH BUSINESS HALACHA CURRICULUM

Prepared by Rav Eliezer Cohen

Dayan at the Bais HaVaad and Rosh Kollel Choshen Mishpat

Rav Dovid Grossman
Rosh Bais HaVaad

Rabbi Yaakov Tescher
Director of Torah Projects

Reb EC Birnbaum
Chief Marketing Officer

Rav Baruch Fried
Dayan and Yorucha Project Editor

Rav Ariel Ovdia
Yorucha Content Editor

Rabbi Chaim Belsky
Head of Yorucha Development

A project of **BAIS HAVAAD**
HALACHA CENTER

1.888.485.VAAD(8223) | 732.232.1412

WWW.BAISHAVAAD.ORG/YORUCHA

YORUCHA@BAISHAVAAD.ORG

105 RIVER AVENUE, SUITE #301, LAKEWOOD, NJ 08701

BAIS HAVAAD DIVISIONS

Business
Halacha
Services

Bais Din
& Dispute
Resolution

Zichron
Gershon Kollel
for Dayanus

Medical
Halacha
Center

Kehilla &
Bais Din Primacy
Initiative

Halachic Awareness
& Education

the program that is transforming the way from business is conducted

CORE COMPONENTS OF OUR PROGRAM

1

MAREH MEKOMOS BOOKLET

A set of carefully curated source sheets created by expert Dayanim in the field, which enables you to learn the sugya in depth and gain a thorough understanding of the topic and its intricacies.

2

AUDIO BLATT SHIUR

A daily 15-minute audio shiur delivered by a Dayan who serves as your "virtual chavrusa" and walks you through the entire limud for the day, helping to connect it into a cohesive sugya.

3

WEEKLY OVERVIEW VIDEO

At the culmination of each week's learning, an overview/halacha l'maaseh shiur is presented, where the concepts internalized through the week come to life in real-life workplace scenarios.

4

BUSINESS HALACHA DAILY Q&A

Daily 3-5 minute videos that are in sync with the topics of the Yorucha Curriculum, and go through practical questions and answers on the subject at hand.

ATTENTION CHABUROS: Additional zoom Q&A sessions can be arranged | Need help finding a Rosh Chabura? Contact us

Join as an individual, as a community with your shul and chavrusos, or a business!

Receive your content via

732.232.1412

888.485.VAAD(8223) #302

✉ yorucha@baishavaad.org

➤ baishavaad.org/yorucha

תוכן הענינים

חלק א' – הסכם לקנות ומחוסר אמנה

- 8 אין המקח נגמר בדברים
- 9 דובר אמת בלבבו
- 13..... מחוסר אמנה
- 20..... מחוסר אמנה בתרי תרעי
- 25..... חזרה מהסכם עם עכו"ם

חלק ב' – קנין כסף ומי שפרע

- 32..... דין מי שפרע וטעמו
- 34..... אם נתבטלה קנין כסף לגמרי
- 40..... עשו תנאי שהכסף יקנה
- 43..... מי שפרע במקום שעומד להפסד
- 48..... קנין מעות לדבר מצוה

חלק ג' - דעת ומעשה בקנינים

- 56..... קנין צריך מעשה וגם כוונה
- 60..... סוגי קנינים והגדרתם
- 64..... תנאים המעכבים את הקנין
- 70..... קנין סיטומתא

חלק ד' – קנינים בזמן הזה

- 80..... שטר על מעות [טשעק] וכרטיס אשראי
- 85..... דברים שלא באו לעולם
- 90..... קנינים עם עכו"ם
- 94..... קנינים בקטן
- 97..... טענות והכחות בין מוכר ללוקח

In memory of
HARAV YOSEF GROSSMAN ZT"l
לע"נ הרב יוסף ישראל ב"ר משה גרוסמן זצ"ל

LOWINGER FAMILY

ר' מאיר משה בן בן ציון הלוי ז"ל • מינקא בת משה שמואל
ע"ה • ר' דוד בן ברוך בענדיט ז"ל • גאלדא בת משה דוד
ע"ה • ר' יונה בן יצחק ז"ל • מרים בת חיים ע"ה

**ARYEH WEISS
& FAMILY**

THE KUTOFF FAMILY
לע"נ ישראל ליב בן מרדכי ז"ל, ברכה
לאה בת אריה לייב ע"ה

MR. HOWARD ZUCKERMAN Z"l

ר' צבי יעקב בן פסח יהודה ז"ל
By his wife Mrs. Rosalyn Zuckerman

**BARRY LEBOVITS
& FAMILY**

Sugya Introduction

Concepts that will be discussed in this series of shiurim

In the following *shiurim*, we will discuss *kinyanim*, acts of acquisitions to finalize transactions, such as gifts, sales or the like. We will begin by explaining the various stages of a transaction and how much each level of commitment obligates the two parties.

THE FOUR LEVELS OF COMMITMENT:

There are four basic levels of commitment, each with its own set of rules. The first stage is when someone decides in his mind to accept an offer to buy or sell an item. The second stage is a verbal agreement. The third is when the buyer presents payment to the seller. The fourth and final step is when a *kinyan* is made.

The following is a brief outline of each step, all of which will be explained in more detail in the upcoming *shiurim*.

- 1. Dover Emes Bilvavo:** When a seller comes to the decision in his mind to accept an offer and sell an item, even though he has not said anything and no one else knows he has made this decision, he still has already accepted some form of commitment. This falls under the verse that states, “*dover emes b'livavo*”, one should speak truth in his heart. Chazal discern from this verse that if one reached a decision in his heart, he should not change course; rather, he should follow through with his commitment and should not retract.
- 2. Devarim:** A verbal agreement is not enforceable in *bais din*, and both sides could technically back out with no tangible punishment; however, that does not mean that it is permitted. In fact, the Shulchan Aruch says (in Siman 204) that it is forbidden to back out after reaching a verbal agreement. One who reneges on such a commitment is known as “*mehusar amanah*”, untrustworthy, a very unfavorable title for anyone to have.
- 3. Kesef:** If someone is buying land or real estate, the remittance of payment does constitute a *kinyan* that finalizes the transaction, barring other circumstances. However, if one is buying a movable object, Chazal specifically enacted that paying the money is not a final *kinyan*, and the transaction is not concluded until an act of physical acquisition is made on the actual item. Instead, they designated a specific curse known as “*mi shepara*”, which would be placed upon the reneging party. The reason for this enactment, and its limitations, will be discussed at length.
- 4. Kinyan:** The final stage of the transaction is the actual *kinyan*. Once the act of the *kinyan* has been made, ownership has been transferred completely. There are many different types of *kinyanim* recognized by Chazal, as well as others that have become *kinyanim* due to common practice. These common-practice *kinyanim* are perhaps the most relevant in today's world of commerce, wherein formal *kinyanim* are generally impractical.

EXCEPTIONS TO THE RULE:

It must be noted that there are several cases where a physical act of *kinyan* is not required for a transaction to be finalized. Some of these will be discussed within the segment.

When the Shulchan Aruch Harav codifies the laws of kinyanim, he focuses primarily on explaining how important keeping one's commitment is. He only briefly discusses the different manners of kinyan - mostly because this varies depending on the common custom of the time - and instead focuses on describing how one must keep his word when he makes a commitment. This teaches us that trustworthiness is the basic foundation of commerce in halacha.

BUSINESS HALACHA daily

BAIS HAVAAD HALACHA CENTER

QUESTIONS ON Kinyanim

Below are some practical scenarios that will apply to the material

1

I made up my mind to accept an offer a prospective buyer made on my house. Before I got a chance to respond, the same buyer made a higher offer; can I insist that he pay the higher price?

2

I run a Bargain Basement as a cash-only business. After receiving payment for a particularly large shipment of boys' suits, a careless person left a cigarette butt on the floor and a small fire damaged the suits. Who takes the loss?

4

My neighbor reads the daily newspaper by removing it from my mailbox, reading and then replacing it. Is he guilty of theft? At which point is the newspaper considered mine?

3

My child took money from my wallet without permission and purchased 10 bars of chocolate. When I discovered what had happened, I went back to the storeowner and explained the situation, requesting to void the transaction. The owner did not want to cooperate; can I force him to? Is he wrong?

Join BHD and receive a 3-5 minute video post derived from the current Yorucha topic.

JOIN "BUSINESS HALACHA DAILY" TODAY!

For answers to these questions, and for more Q&A topics like these, visit baishavaad.org/daily
To sign up to the Business Halacha Daily WhatsApp group messages 732.232.1412

חלק ב' קנין כסף ומי שפרע

תוכן הענינים

- 32..... דין מי שפרע וטעמו
- 34..... אם נתבטלה קנין כסף לגמרי
- 40..... עשו תנאי שהכסף יקנה
- 43..... מי שפרע במקום שעומד להפסד
- 48..... קנין מעות לדבר מצוה

For overview on Part 2, see pages 52-53

הוה כבהמה מופקרת והרי היא של ישראל עד שיטלנה הנכרי, ודלא כמ"ש פר"מ. ובתשו' מיוחסת סי' רכ"ה הציץ מעלתו ולא עיין שפיר, ונהפוך הוא מ"ש שם יע"ש:

נחזור להנ"ל, לכאורה איכא למרמי רש"י אדרש"י ותוס' אתוס'. הנה רש"י פ' הזהב מ"ח ע"א ד"ה קאי באבל וכו' פירש"י אבל מעות לא קנו מדאורייתא ואם קידש בו אשה לר' יוחנן הוה קידושין ע"ש, אלמא לרש"י לא פקע הדאורייתא לגמרי ע"י תיקון דרבנן, ובגיטין הנ"ל משמע דס"ל כיון דתקינו רבנן שוב הו"ל דאורייתא. ונ"ל דלק"מ מתרי טעמי. חדא דלאו בחדא מחתא מחתינהו, דהנה בב"ש סי' כ"ח סק"ו כ' לחלק [בין] מקדש אשה במעמד שלשתן דהוה קידושי דאורייתא להרבי דלא כר"י ובין מקדשה בגזל ביאוש כדי דאינה מקודשת אלא מדרבנן, וכ' לחלק ביניהם, ובספר אבני מילואים שם [סקל"ג] כ' שלא הבין דברי ב"ש. ולפע"ד הוא כפשוטו ונכונים, דבמעמד שלשתן אלו רצה להחזיר המעות להמלוה ולהמפקיד ולא יתננה למי שהומחה עליו הרי הוא עובר אתקנתא דרבנן וכמפקפק על דבריהם, ותיקון כזה הוא קנין גמור מה"ת, אך בקנין יאוש כדי שאינו אלא משום תקנת השבים, ולא כיוונו לעקור דבר מה"ת אלא תקנו שלא נכוף אותו להחזיר גזילתו משום תקנת השבים, אבל אם ישוב אל ה' ויחזיר זכור לטוב, א"כ לא תקנו לקנין גמור, ע"כ אינה מקודשת דאורייתא, והחילוק קל להבין. וכן ה"נ מה שתקנו שקטן זוכה לאחרים, אם אחר שזכה לאחר חוזר ונותנו לנותן איסורא עביד ועבר אתקנתא דרבנן, תיקון כזה קונה מה"ת, משא"כ קנין כסף אע"פ ששניהם יכולים לחזור בהם מ"מ מקבלים מי שפרע, ולא ניחא להו לחכמים שיחזור בו ע"כ חז"ל גופי' לא תקנו לקנין גמור, משו"ה יכול המוכר לקדש בו אשה. ונראה גם אם קידש אשה בהחפץ ג"כ מקודשת, דכיון שיכול לחזור בו הרי חזר בו וקידש אשה בחפץ שמכר לזה בכסף, ואין לך חזרה גדולה מזה. נמצא המוכר שיש בידו הכסף והחפץ, אם מקדש בהחפץ מקודשת שהרי חזר בו, ואם קידש בכסף נמי מקודשת כיון שמצוה על שניהם שלא יחזור בהם ורצון חכמים שיקויים דין תורה. ובמל"מ [ה' אישות פ"ה ה"ז] נסתפק בזה, ולפע"ד פשוט כמ"ש:

ומיושב נמי פסק הרמב"ם בהל' תרומות פ"ט [ה"י], בכהן שקנה פרה מישראל בכסף אינו מאכילה כרשיני תרומה, וישראל שקנה מכהן אינו מאכילה כרשיני תרומה, משמע קנין כסף מועיל ולא אזלינן בתר דרבנן. והקשה באבני מילואים סי' כ"ח ססקל"ג מש"ס ר"פ אלמנה [ס"ז ע"ב] דאם יש בת עם הבן בנכסים מועטים מאכילים העבדים תרומה משום דאכלי בתקנתא דרבנן, ש"מ בתקנתא דרבנן מאכיל בתרומה, ומ"ש מכרשיני תרומה לכהמה. ולהנ"ל לק"מ דתקנתא דרבנן דהבנות יזונו תקנתא קביעא הוא והעובר עלי' הוא עבריין, משא"כ קנין כסף לא עקרו לגמרי:

ובלא"ה נ"ל דתלמי' בפלוגתת רז"ה ורמב"ן במלחמות ה' פ' הזהב [שם], דלהרז"ה כל זמן שאין אחד מהם חוזר בו הוה מקח גמור, ואחריות על הלוקח וצריך לחזור קודם שיפול הדליקה אבל אח"כ לא מצי למיהדר בי', ונדחק במתני' ס"פ אותו ואת בנו [פ"ג ע"א] לפיכך אם מת מת למוכר, נמצא להרז"ה לא הוה עקירת דבר מה"ת. וזה נראה שיטת רש"י במ"ש ב"מ מ"ז ע"ב ד"ה כך תקנו חכמים משיכה ללוקח ע"ש וק"ל, ומשו"ה יפה פירש"י דיכול המוכר לקדש אשה בהכסף. אך רמב"ן פליג ומוכיח מהך משנה דחולין הנ"ל דאחריות דליקה ומיתה על המוכר, א"כ י"ל לא הוה קנין גמור והכסף עדיין ללוקח. והאמת רש"י בגיטין ג"ב ריש ע"ב נראה כדעת רמב"ן דלא כהרז"ה. ובמ"א (+) ביארתי דלדעתי פלוגתא דאמוראי היא, דהרי ס"פ או"ב [שם] צ"ע על ר"ה דלא מפרש מתני' כר' יוחנן דאוקמוה דאורייתא, דהא ר"ה גופי' ס"ל דבר תורה מעות קונות בב"מ מ"ז ע"א, ומתני' דעירובין ס"פ חלון [פ"א ע"ב] ליכא אוקמתא אחריתי אלא דאוקמוה דאורייתא, א"כ מ"ט לא מוקי גם מתני' דאו"ב כר' יוחנן. אע"כ בהא פליגי, ר"ה נהי דס"ל מעות קונות דבר תורה כר' יוחנן מ"מ ס"ל כהרז"ה דלא עקרו כסף לגמרי, וא"כ מאי שייך אי מת מת למוכר, וע"כ מיירי בזיכה ע"י אחר בלא דמי. ולפע"ד בזה תליא נמי אי מעל ע"י קנין זה, דלר"ה לא נעקר קנין דאורייתא ומעל, משא"כ לר"י, ועתוס' ע"ז דף ס"ג ע"א ד"ה והא מיחסרא משיכה וכו' וק"ל. ובזה י"ל מתני' דבלן וסיטון שהקשו תוס' בב"מ מ"ח ע"ב ד"ה נתנה לסיטון וכו' אך ק'

והמעין, ובתי' חולין שם ד"ה וכו', בקיצור, וע"ע שו"ת חו"מ סי' ק"ג.

ד) עיין ח"י ב"מ (ירושלים - תנש"א) מ"ז ע"ב ד"ה ואי קשיא, ושם מבואר יותר, והגהות הש"ס שם מ"ח ע"ב, וכ"כ בחי' גיטין מהר"ב שם ד"ה דאתו. בחי' ע"ז ס"ג ע"א ד"ה

שו"ת חתם סופר יו"ד סימן שיד

Rashi understands that on the biblical level the kinyan created through payment still exists; Chazal merely instituted the right to retract and undo the kinyan. From the Ramban it would seem that Chazal abolished the kinyan of money altogether.

יש לפרש תקנת חז"ל בקנין מעות בב' אנפי: מרש"י מבואר שלא הפקיעו הקנין לגמרי, רק חידשו אפשרות לחזור מהקנין כ"ז שלא משכו. אמנם מדברי הרמב"ן משמע שחז"ל הפקיעו את הקנין כסף לגמרי: להלכה נפסק בסיומן ר"ד דאף לאחר האונס יכול הלוקח לחזור, וא"כ לפי דבריו מוכח שלא חל הקנין כלל, והחפץ הוא של המוכר עד שימשוך הלוקח.

במשיכה, והרמב"ן והר"ן ז"ל ס"ל דנקנה במעות כיון דלא שייך למימר גזירה שמה יאמר לו נשרפו חמץ דהא לנפשיה טרח ומזיל כמבואר בשיטת רב בללאל בפרק השואל דף ז"ט יע"ש, ופי' דלא פריך תלמודא אלא דמטלטלי לאו בני שטרא נינהו וה"ט משום דכיון דמטלטלין יכול להטמינם לא שייך בהו שטרא*. אבל לפ"ז קשה הא דאמרינן בפ"ב דזכורות דישאל מגוי קונה מטלטלים בכסף מק"ו מגופו ופריך א"כ אפילו בשטר נמי והשתא מק"ל הלא מטלטלי לאו בני שטרא נינהו. וכן קשה מה שפירש רש"י במרובה דף ע"ט ע"ב ח"ל מיהו בשטר לא מיקנו מידי דדברים בעלמא נינהו כדאמרינן בהובא דברים אין בהם משום מחוסרי אמנה עכ"ל, והיינו טעמא דהו דברים בעלמא כיון שהם עדיין צרות המוכר:

סימן יא

ליתר עיון

כזי שלקח חפץ ונתן הדמים ולא משך ואח"כ קידש הלוקח אשה באותו חפץ קודם שמשך. לכאורה נראה דאף דרצון עקרו קנין מעות מ"מ במקום איסורא לא העמידו את דבריהם, ונראה שכן מבואר ממ"ש רש"י ז"ל בסוגיין דהובא ח"ל ונפקא מינה לענין איסורא כגון אם קידש את האשה לרי יוסטן הוה קידושין עכ"ל. ולכאור' המובן מדבריו נראה דאירי בשקידש המוכר באותו דמים ולזה אמר דאע"ג דמדדנן לא קנה מיהו כיון דמן התורה קנה במקום איסורא לא העמידו דבריהם. הן אמת דנרא' לפי זה דרש"י ז"ל ס"ל הפך סברת רוב הפוסקים שכתבו דאפילו דמעות אינם קונות מ"מ קמו וזו ברשותיה דמוכר שהרי אדעתא דהכי נתנם לו לעשות בהם כל חפצו, אלמא דאפילו במקום דליכא למיחש לאיסורא קמו וזו ברשותיה דמוכר לכל דבר. (א"ה עין בפרישה בס"י קנ"ה שכתב על דברי הטור ז"ל ואם קידש וכו' נ"ל דמש"ה כתב זה ללמדנו דאף לאחר התקנה אם קידש אשה מקודשת דקנין מעות מהתורה לא זו ממקומו לענין קדושין דאיסור' הוא ולחומרא עכ"ל. והטור בס"י כתב בסוף הסימן דיכול להוציאם דלפי זה מדינת מקודשת דשלו הם לכל דבר משעה שלקחם וכונת הטור לע"ד הוא לאפוקי סברת ר"ל. ועוד אפשר להבין דכונת רש"י ז"ל הוא היכא דהלוקח קידש באותו חפץ אשה קודם שמשך דאע"פ דחכמים הפקיעו קנייתו ולא דידיה נינהו מ"מ כיון דמדאורייתא קנה ודידיה הוה ה"ו מקודשת דלגבי איסורא לא הפקיעו חכמים קנייתו. ונראה שרש"י ז"ל למד זה מההיא דאמרו בסמוך ואף ר' נחמן סבר ד"ת מ"ק וכדקאמר לוי בנתני דנתנה לסיטון הרי זה מעל אלמא דאע"ג דחכמים הפקיעו קנייתו אפ"ה לענין איסורא דמעילה לא הפקיעו, וכן כתב הרשב"א בס"י ר"ב ז"ל ד"ה נתנה לבגל ח"ל וא"ת כיון דהקנין רצון משיכה ואמרו מעות אינן קונות מאי קשיא ליה לר"י דמדינת לא מעל כיון דלא קנה ח"ל דלענין מעילה דאורייתא לא תקינו עכ"ל. הן אמת דלפי דברי החוס' ז"ל אין ראיה משם כלל דטעמא דהתם הוא דנהי דהפקיעו חכמים קנינו של לוקח לענין שלא קנה החפץ מ"מ לא הפקיעו

קניינו של מוכר דמים ומ"ה מעל עין דבריהם סוף פרק המפקיד. ומדברי הר"ף ז"ל והגאונים שהביא הטור בס"י קנ"ח נראה דהיינו טעמא דמוכר מצי לאישתמושי במעות משום דאדעתא דהכי נתנם לו:

ונראה לע"ד דאפילו חימא דרש"י ס"ל דאם קידש לאשה באותו חפץ קודם שמשך מקודשת מ"מ לאו כ"ע מודו בה, דכיון דחכמים הפקיעו קניית הדמים כי קידש אשה נמי אינה מקודשת דהאי חפצא לאו דידיה הוה דהפקר ז"ד הפקר כדמשמע בפ' האשה רבה יע"ש. ולא דמי לנתנה לסיטון דמעל וכמו שחילקו החוס' בפ"ב דע"ו דף ס"ג ע"א ד"ה והא מחסרף משיכ' דהתם קודם שיהיה אמתן עקרו חכמים הקניה ולא חל עליה אח"כ איסור אמתן כלל, משא"כ במעילה דכבר היה קודם ומיד שנתן לסיטון מעל וכה"ג אין כח צד חכמים להפקיע וכפי הל"מ ז"ל, והכא נמי כי יהיז דמים על המקח מקודם שקידש בהם את האשה עקרו חכמים קנייתו וכי יהיז אח"כ לקידושין לאו דידיה קא יהיב וכן כתב הרשב"א ז"ל בסוגיין דהובא על דברי רש"י ז"ל ואינו מחזור דכיון דמדדנן אינן קונות הפקר ז"ד הפקר ואף לרי יוסטן אינה מקודשת למ"ד דלית ליה רשות להנפוקינהו עכ"ל. וראיתי להר"מ ז"ל בה' מעילה פ"ו שדחה האי סוגיא דהכא ופסק דנתנה לסיטון לא מעל, נראה דס"ל דכיון דחכמים עקרו קניית הדמים אע"ג דמן התורה היה קונה מ"מ עכשיו שתיקנו דלא ליקניה יש צדס לעקור אפילו לענין איסורא, וכבר כתבתי לעיל* דהכי מוכח מאותה שאמרו בפ' השואל (בשואל) [במשאלין] קורדוס של הקדש דמעל וחזירו מותר לבקע בו לכתחילה אלמא דהעמידו דבריהם אפילו בדאורייתא מדשרי לבקע בו לכתחילה. איברא דבה' תרומות פ"ט פסק ז"ל דאם לקח פרה מכהן ונתן את הדמים ועדין לא משך דאסור לכהן להאכילה כרשיני תרומה דמן התורה מעות קונות ולא אמרינן כבר עקרו חכמים קנין מעות ולישטרי להאכילה ^{אביר החכמה} תרומה וי"ל:

סימן יב

ראיתי שנחלקו רז"ל בישראל שיש צדו ע"ז ומכרה לגוי דה"ר אלחנן ס"ל דאם מכרה לגוי בהקפה שהדמים מותרין ולא הוה חליפי ע"ז, ור"י ס"ל שאפילו לא מכרה לגוי בהקפה אלא כיון שמשכ' אללו קודם שיתן את הדמים דקי"ל משיכה בגוי קונה דהו כמו בא עליה ואח"כ נתן לה כמבואר בתוספות פ"ב דע"ו דף ס"ג. והרמב"ן ז"ל חולק ע"ז ואמר דלא דמי לבא עליה ואח"כ נתן לה דהתם בשעה שנתן לה הטלה ליתיה הביאה בעולם והלכך לא חייל איסורא על הטלה, אבל הכא דבשעה שנתן לו הדמים הע"ז או י"ג אחיה בעולם ונתפס האיסור דמים אלו דבריו ז"ל. והר"ן ז"ל השיב עליו דמה צדך ואף כי אחיה הע"ז בעולם מ"מ אין ההתפסה תלויה אלא בשעת יציאת כל דבר מרשות חזירו ובאותה שעה ראוי לתול האיסור על חליפיו אבל כל שקנה כבר הגוי הע"ז מקודם-שיתן הדמים שוב אינו נתפס

* לעיל, נ"ב ה"י משיכה ס"י ב'.

יתר עיון; מחנ"א הלכות קנין מעות פי"א
 מו"מ אם המוכר יכול לקדש אשה במעות שקיבל. וע"ש שלפי התוס' נמי חז"ל לא הפקיעו הקנין לגמרי כפרש"י הנ"ל.
 Further Iyun: Machne Efraim explores whether the seller may use the payment received for Kiddushin.

סעיף ב' ה' שלשה טפחים. כלי שלם מלין לזר. בהגבהה טפח. כיון דהוא נידו, הכי הוא כאלו הוא נכסומו*: סעיף ג' הו צריך שימשיך החפץ בל"ו בר. פירוש, משל"כ נכסומו דקני לה נעקרה יד והל"ג אע"ג דל"ו הו"ו הגוף ממקומו, וכמו שכתבו הטור והמחבר בסמ"ק ק"ז סעיף ג', והיינו טעמה, דשם נבעלי חיים כיון דהמליה לעקור ידה והל"ג מוח שזר מלילה כלל גופה, משל"כ בשאר מטלטלין: ו' ויוציאו מכל"ה המקום שהוא בו. פירוש, אף כשהוא נקיטט מקום שהמשיכה קונה בו, נרץ למשכה בו מלא אורכו של אוחו דבר שקונה ויגיע סופו למקום שהיה ראשו מחילה. ואם הוא נכסומו הרצים ארץ למשכה משם למקומו גם כן, כלשר משכה נכסומו הרצים מלא ארצה והניחה משם למקומו, אע"ג דל"ג משכה שם נקיטט מלא ארצה סגו, וכמ"ש המחבר בסעיף י"ד, ע"ש, ועיין מה שכתבתי עוד מזה בסעיף ו' [סקט"ח]: סעיף ה' ו' ויתבמה המוכר וי"א יצי"א, וא"ת, מהאי טעמה גם בקנין סודר לא היה לו לקנות. וי"ל דכל זמן שלא קיבל המוכר דמי שזיו הפירות מלין הוא הפירוש, כי לא ימחל ליה לנ"ך אח"כ עם הלוקח בנינה ודינא*.

ב הגבהה ה"ה¹ ישיש אומרים שצריך להגביהה י"שלשה טפחים ה"ה² ישיש אומרים דסגי בהגבהה טפח.

ג משיכה שאמרו ה"ה³ צריך שימשיך החפץ כולו ויוציאו מכל המקום שהוא בו.

ד 'דברים שאין דרכם להגביהה אי אגבהינהו קנה.

ה ו'ולמה תקנו חכמים שלא יהו מעות קונות גזירה שמא יתן הלוקח דמי החפץ וקודם שיקחנו יאבד באונס כגון שתפול דליקה וישרף או יבואו לטסים ויטלוהו² אם יהיה ברשות הלוקח וי"א יתמהמה המוכר ולא יציל

ציונים ומקורות ד) הנהו מיינות שם נפ"ש ממכירה אוח ב' גסס רש"י קדושין כ"ו ע"א ד"ה בחבלי ד"מ ג' (ה) דם גסס ר"ח המוכר בח"ש טור שם ד"ה אי נמי ד"מ שס. (ו) סס נמלי"ס פ"ג ממכירה ה"ג. (ז) סס נמלי"ס פ"ג ממכירה ל"ן ה'. (2) כ"ה בדפדפ"ר ובמ"ב"ס. במהדורת קבאלי ומשם במהדורת רמ"א ועוד: אם הנהו, במהדורות שפ"ו וסמ"ע ועוד: ואם היה.

ו' ומה העטם נמי (בקיטטא) ולא ר"ל כשחזר הלוקח יאמר המוכר כן, דמסתמא לא חיישין שיעשה

סעיף ב' א' יש אומרים שצריך להגביהה כ"ו. נמוס' פ"ק דכ"מ דף ט' סוף (ע"ג) [ע"א ר"ה הו"א] ובהנהו מרדכי ס"ס [חכ"ב] משמע דמשיך הגבהה כשהונסה מממנו דרך עליה אפילו לא תפסו נידו, וכן דעת הר"ש² שם [פ"א ס"י כ"ו] וכ"כ רצונו ירוחם נמי י' ח"א. אבל נמוס' פ"ק הגה"ל על"ס [ב"ק] דף ל"ח ע"א [ד"ה והני מילין] משמע דשם להסתפק בדבר, וכ"כ בהנהו אשרי שם [פ"ט ס"י י"ג] ח"א, ר"י מקמפק אם דוקא אדייה אדויה כשהשפיל, אבל אם הונסה קמ"א קנייה דהוה ליה כמו שקליה צדיה, או דלמא אין חילוק. מהר"ם, ע"כ. ומיהו נבעלי חיים כגון שהונסה העופות ע"י שטרף בקן, ומיהו אם יורדים ע"י טריפת הקן, לא חשיב הגבהה אל"ל עליהם דוקא, וע"ש. ונמעדי מנ"ך צ"ק [ג'לפולא ה"רפ"א שם אות ו'] כמ"כ להל"ה"ש פשיטא ליה דלא קנייה כשהונסה צ"ק דכ"מ, וכן מסקי' המוס' דצ"ק ודכ"מ, ע"כ. והמעין נמוס' והל"ה"ש שם יראה שאינו כן אל"ל כמו שכתבתי. עיין צ"ש"ש סוף מולין [פ"י"ב ס"י ט'] ודבריו ל"ע [קט"ש], ועיין מה שכתבתי לקמן סימן קט"ט סעיף ה' [סק"ג]: סעיף

ה' ד' ויתבמה המוכר בו. עיין בסמ"ע ס"ק ו', עד וא"ת השתא ר"ל כשחזר הלוקח יאמר המוכר כן, דמסתמא לא חיישין שיעשה

ערך לחם

סעיף ד' בסופו. משך או הגביה מטלטלין ולא נתיבין לקנות, לא קנה. ספר בדק הבית [בשו"ת ק"פ סעיף ג']

באר הגולה

סעיף ב' ד. הנהו מיימות שם פ"צ [ממכירה אוח ב'] גסס רש"י [קדושין כ"ו ע"א ד"ה בחבליה] שלם ממורה לזר. [ב"מ] מהורש ס"א. ה. סס [בהנהו מיימות] גסס ר"ח [בתוס' טור שם ד"ה אי נמי], דלאשכחן גבי שימושי מנזרות [עירובין דף פ' ע"א] [ע"ש ע"ב]. וכמו המוס' בקדושין יש דף ק"ו [ד"ה אי נמי], שאם הראה מאכל לפיל והגביה המאכל למעלה, והוא יצא ומגביה את עצמו מן הפיל, קנה הפיל. והביא ראה ליה ממ"ש * [ד"ה ג' ע"א] [למקנה וכו'], מולין סוף דף קמ"א, פירוש, שאם הגביהו עצמם מיראחו קנה. סעיף ג' ו. מיראח פלוגתא דרב ושמואל שם צ"ב סוף דף ע"ה גבי ספינה, ופסקו הפוסקים כשמואל וכדעת הר"ש שם [ב"ב פ"ה ס"י ב' בשם ר"א *] דה"ה שאר מטלטלין, הביאו הטור בסעיף ח'. וכ"כ בהנהו אשרי שם גסס הרשב"א [החובא באור דוד ב"ב פ"ה אות יג] * * * וכ"כ הרב המגיד צ"ח דהלכות ממירה [ד"ו ד"ן] לדעת הרמב"ם ונכס הרמב"ן [במדיניו כתובות ל"א ע"ב ד"ה ומדאוקינתא * * *]. סעיף ד' ו. טור שם [סעיף ח']. ל"כ הר"ש בספקיו [ב"ב פ"ה ס"י י"ד] אלא דמשני מידי דבעי מינהו, ופירש רש"י [הובא ברב"ש ד"ה א"ל דחז"ן] כ"ס גדול מאד, צ"ב דף פ"ו ע"א. סעיף ה' ת. ל"ן רמב"ם שם [פ"ג ממכירה] ד"ן ה'. במיראח ד"ר יוחנן מפורש טעם זה, צ"מ דף מ"ז ע"ב.

ביאור הגר"א

סעיף ב' ד. יש אומרים כ"ו, ויש אומרים. עיין מוס' דצ"ק כ"ט ב' [ד"ה אלא אמר], ומוס' דעירובין ע"ע ב' [ד"ה צריך], ומוס' דקדושין כ"ו א' ל"ה ח"ג, * ומוס' דמכות ל"א א' ד"ה ימח סו', וכן כתב הר"ן [קדושין ט' ע"ב מדפי הר"ף ד"ה והגבהה] דנטפח סגו, והביא ראה מהיה דפרק המניח [ב"ק שם] ופרק מלון [עירובין שם], ועוד הביא ראה מירושלמי דפ"ג * * * דמסתמא דמא * * * שאמר על מילתא דר' אלעזר דפרק המניח, הלא אמרה מטלטלין נקנין בהפסיה, מיהו טפח בני כמו בעירוב: [ליקוט] הגבהה יש אומרים כ"ו. רש"י בכמויות ל"א א' ד"ה דלוי בני כ"ו, ועיין מוס' שם ד"ה דלוי כ"ו, שפירושו, והקשה עליו דנידו דלוי אין לנ"ך ג' טפחים, ועיין מוס' דצ"ק כ"ט ב' ד"ה אלא אמר כ"ו, ושם נכתובות ד"ה ימח סו' ע"ס]: [ליקוט] ויש אומרים דסגי כ"ו. וכן משמע דבעלמא קני פ"ד ב' עד שיעטלנו כ"ו וקאמר שיעטלנו, משמע דבעלמא קני פ"ד ב' עד שיעטלנו כ"ו, ומשיכה כ"ו. כמ"ס נכספניה [ב"ב ע"ה ע"ב], דלא כהר"ש [שם פ"ה ס"י ב'] אלא כדעת הרשב"ד [בהשגות פ"ד ממכירה ה"ג ד"ן] והרצנו יונה [ב"ב ע"ו ע"ב ד"ה עלה] ונאלר פוסקים:

פתחי תשובה

סעיף ה' ג. ולא יציל. עיין באר היטב [סק"ה] בשם סמ"ע [סק"ז] מ"ש וי"ל דכל זמן שלא קיבל המוכר כ"ו, עד ומהאי טעמא נמי בסטומתא קני כמ"ס בסמ"ק ר"א ולא חשו כ"ו. ובה"ג כתב הסמ"ע בסמ"ק ר"א סק"ד הובא בבאר היטב שם סק"ג, שכתב דלא חשו לכך כי אם במקום שכבר העופות ע"י שטרף בקן, ומיהו אם יורדים ע"י טריפת הקן, לא חשיב הגבהה אל"ל עליהם דוקא, וע"ש. ונמעדי מנ"ך צ"ק [ג'לפולא ה"רפ"א שם אות ו'] כמ"כ להל"ה"ש פשיטא ליה דלא קני כשהונסה, וכן מסקי' המוס' דצ"ק ודכ"מ, ע"כ. והמעין נמוס' והל"ה"ש שם יראה שאינו כן אל"ל כמו שכתבתי בסמ"ע סעיף ה'. סעיף ג' ו. פירוש, אף שהוא נקיטט מקום שהמשיכה קונה בו, נרץ למשך מלא ארכו של אוחו הדבר שקונה ויגיע סופו למקום שהיה ראשו מחילה. ואם הוא נכסומו הרצים ארץ למשכה משם למקומו גם כן, כלשר משכה נכסומו הרצים מלא ארצה והניחה משם למקומו, אע"ג דל"ג משכה שם נקיטט מלא ארצה סגו, וכמ"ש המחבר בסעיף י"ד, ע"ש, ועיין מה שכתבתי עוד מזה בסעיף ו' [סקט"ח]: סעיף ה' ו' ויתבמה המוכר וי"א יצי"א, וא"ת, מהאי טעמה גם בקנין סודר לא היה לו לקנות. וי"ל דכל זמן שלא קיבל המוכר דמי שזיו הפירות מלין הוא הפירוש, כי לא ימחל ליה לנ"ך אח"כ עם הלוקח בנינה ודינא*.

חידושי החכם סופר

סימן קצח. סמ"ע ס"ק ו'. בסמ"ע. ל"ג. בקיטומתא:

Movable items cannot be acquired using money alone, to ensure that the seller protects them from harm until the buyer takes possession. According to the Sema and Pischai Teshuva, if the buyer used a different form of kinyan, the sale is complete even if the goods remain by the seller. Conversely, if money was used the sale is not complete even if the seller has an incentive to save the merchandise.

ש"ו ע' חושן משפט סימן קצח סעיף ה', סמ"ע ס"ק ז', ב"ס ס"ק ג' בא"ד וע' בספר וכו' אין מטלטלין נקנין בכסף בלבד, שמא יארע בהם אונס והמוכר ימתין מלהצילם. וע' בסמ"ע ובפ"ת שאם נתן המעות וגם עשה קנין אחר, קנה לגמרי אפילו נשארה הסחורה אצל המוכר. ולאידך גיסא, אפילו לא נתן אלא מקצת המעות כדי לעשות קנין, דבכהאי גוונא אין כ"כ חשש שיאמר נשרפו חטך, כמבואר בסמ"ע, כיון שלא קיבל מעותיו, מ"מ לא פלוג רבנן ולא קנה כלל.

המוכר תרמי לריעותא, לחזור מהמקח ולאזד מעותיו, ע"כ ז"ל דמיירי כשחזר הלוקח לאו פטור המוכר מאונסים אף ללא אמר לו טול מעותיך, דאם אמר לו טול, אף מגניבה ואצדקה פטור, וכמ"ש בסוף סימן זה [סעיף ט"ו], ודוקא כשחזר המוכר כחז שס דחייב באונסים, ודוק. עכ"ל הסמ"ע הישנים בסוף הספר בנות

הטעמות: (ד) ה' לפיכך אם היה ביתו ש"ל דוקא כו'. עיין בסמ"ע ס"ק ט', עד ולפי"ו קשה על המחבר

ללא היה לו לכמוז האי דינא דסיפא בלשון וכן השוכר המקוס כו', כיון ללאו זה שטעמא לרישא וסיפא וכו', עכ"ל. אין זה קושיא, דהכי קאמרי, וכן כבארי גוונא מנינו שאנ"ש שלל משך קנה. וגם ברמב"ם [פ"ג ממכירה ה"ן מוכרת לו אמר אין כוונתו כוונתו דמיא כמו שרצה המגיד משנה [שם] לפרש משום חזרו, דל"כ למה לן כוונתו ב"מ מ"ט ע"ב] לטעמא דאי נפלה דליקה איהו טרחה ומגיל, מיפוק ליה דחזירו קונה ליה. ועוד, דל"כ למה לי נתן מעות, אפילו בלא דמים נמי, וגם הרמב"ם גופיה כתב זרישא, שהרי המקח זרישות הלוקח ומשנתן הדמים נקנה המקח. ועוד, דכיון שהמוכר שטר המקוס, הרי הוא כחזירו של מוכר, דהא חזירו של שוכר וזכה לשוכר אע"פ שעיקר המקוס של משכיר, וכן משמע בסמ"ג עשין פ"ב דף קנ"ו ע"א *שכתב ח"ל, לפיכך אם היה צימו של לוקח שיש שם התפס הנמכר מושכר למוכר, לא תיקנו חכמים משיכה, שהרי זרישות הלוקח הוא ואם חיפול דליקה טרחה ומגיל, ומשנתן הדמים נקנה המקח.

המוכר שאלמו המוכר נשפרו חטיין בעליה, ע"ש. וז"ל, השתא דאמרו מעות אינן קונות יאמר המוכר להלוקח, אחר שנתן לו מעות ולא משך נשפרו מעותיך בעליה*. וי"ל דבמעות דאין טירחא בהללמן דהאי ינילס המוכר, משא"כ בפירות דיש טירחא בהללמן. והא דעקרו קנין מעות לגמרי ולא תיקנו שלא יקנה עד דליכא

מרווייהו נמינת מעות ומשיכה. משום תקנת השוק שיכולין לקנות מהר במשיכה לחוד. אי נמי, משום חשש

שמה ימשוך הלוקח קודם נמינת המעות, ויבוא דליקה בזית הלוקח ולא ינילס, ויאמר למוכר נשפרו חטיין בעליה, ועיין דרישה [סעיף י"ג]: הן כדרי שישתדף ויציא. ואף אם אינו יכול להשתדל ולהגיל, כדרך להחזיר ללוקח מעותיו אף אם לא חזר בו המוכר, וכן כתבו הרמב"ם [פ"ג ממכירה ה"ן] והטור כ"ן [סעיף י"ד] זבדיל, והמחבר כתבו בסמ"ג ר"ד סעיף ז', ע"ש: **אם לפיכך אם היה ביתו ש"ל דוקא כו', עד שהרי מצוי הוא אצל ביתו כו'. כ"כ גם הטור [סעיף ט"ו] טעם הדבר, ור"ל דאף דאין הלוקח דר בהצית כמו המוכר ולאפוקי מדעת הרצינו ירוסה [נתיב י"ח ב"ב] דכתב דנענין שידור זו הלוקח, מ"מ, כיון דהצית הוא של הלוקח, מצוי הוא שם אע"פ (ששכרו) [שהשכיר] לנאחרים, כיון שהוא מצוי שם יניל צימו ולא יסמוך אהלל המוכר שדר בו, ואגב יהיו גם הפירות ניזונים, משא"כ בפירות בלא צימ, דאף שקטקט, מ"מ אינו מצוי אללן עדיין, וגם לאו כו"ע דיני גמרי, וכדרי שעל המוכר להגילן כיון שהן**

ש"ד בתי: לפי מ"ש בסמ"ג ק"ו לא קשה בלא דאף יציא המוכר מאתמול, ועיין מ"ש שם בה ס"ב בלוח הטעמות בסמ"ע הישנים [הוצאת ב"ש] ק"ד, ודבריו לזקוקים

הכתוב

באר הגולה

מ*. ועיין לקמן סימן ר"ד סעיף ז', דאפילו שאי אפשר לו להגיל חייב להחזיר. ט. שם [ברח"ם] דין ו'. וכתב הרב המגיד, זה מצואר בגמ' [שם דף מ"ט ע"ב

פתחי תשובה

קיבל המוכר כל דמי המכר כו', ע"ש. ועיין בספר נתיבות המשפט [משה"א סק"ה] שכתב בדבריה דבקנין סודר ובסיטומתא אפילו נתן המעות ג"כ קונה, כיון דמן הסתם אינו נתון המעות, לא פלוג רבנן. ובמעות לחוד, אפילו לא נתן רק מקצת מעות דלא שייך לומר נשפרו חטיין, מ"מ לא קנה רק למי שפרע, כיון דעקרו קנין מעות, לגמרי עקרוהו, וראיה מחולין דף פ"ג [ע"א] [ובשו"ע לקמן סימן קצ"ט סעיף ג'] בנתן דינו על הבהמה, דאינו קונה רק בארבעה פרקים ולא בשאר ימות השנה [ועוד ראיה לענין מדברי הרמב"ם [פ"ו ממכירה ה"ג] והשו"ע לקמן סיף ט"ו הנותן דמי המטלטלים או מקצתן וחזרו בו כו'], עכ"ד. ומדברי הסמ"ע קצת לא משמע כן, אך לדינא העיקר כנתיבות המשפט. וכ"כ בתשובת רבינו עקיבא איגר זצ"ל [קמא] סי' קל"ד [בד"ה ומה"ט] ח"ל, מ"ש הסמ"ע בסימן ר"א דלא חיישינן לכך אלא במקום שכבר קיבל כל המעות כו', משמע דבלא קיבל כל המעות מעות קונות, לענין אינו כן, דקנין מעות בכל מקום לא מהני, כיון דבקנין מעות הדרך ליתן כל המעות, לא חילקו בזה, רק בקנין סודר דאין דרך ליתן המעות, משה"א אף בנתן המעות [נ"ל כל המעות] כבר קנה, עכ"ל. גם בתשובת חתם סופר חלק חו"מ סי' צ"ט הוציא מדברי סמ"ע הניל, דס"ל דבנתן כל המעות אפילו קנין סודר וסיטומתא לא מהני, ושכן מבואר מדבריו בדרישת סימן ר"א [סעיף ג'], והאר"ך לחלוק ע"ז וכתב דקנין סודר וכן סיטומתא הוה כקונה בהגבהה, ולא נזכר בשום מקום חילוק בין דיהיב זוי או לא. והטעם, כיון דחכמים תיקנו לו דהגבהה קונה ובטוח במקחו בלי זוי, אם הלוקח נתן זוי למוכר איהו דאפסיד אנפשיה ומה להם לחכמים בזה כו', וא"כ ה"ה בסיטומתא שקונה ע"פ המנהג שהוא כקנין מן הדין כו', ועכ"פ להב"י והרמ"א סעיף זה דאם התנו בהדיא דמעות יקנו קנה, פשוט דגם הכא קנה בסיטומתא אע"ג דיהיב כולי זוי. ואף להש"ך סק"י דפליג, דלדינא בהתנה לקנות במעות יהו"ל כמתנה לקנות במה שאין בו קנין, אבל בקונה בסיטומתא מודה הש"ך, ומשמעות הסמ"ע צ"ע. ושורב כתב דזה חילא בשני תירוצי תוס' בעירובין סוף פרק חלון [פ"א ע"ב ד"ה שמא] שהביאום הסמ"ע ובאר היטב סוף ס"ק זה, אהא דעקרו קנין מעות לגמרי ולא תיקנו שלא יקנה עד דאיכא תרווייהו כו', ולתירוץ ר"י על כרחך צ"ל כסברא הניל, דחכמים תיקנו שיקנה במשיכה ולא יצטרך ליתן מעות, ואי עבר לוקח ויהיב זוי טרם משוך, איהו דאפסיד אנפשיה, ומה לנו ולו דעבדי מירי דלא שכיח. ומיהו להריב"ן לא אמרין הכי, והסמ"ע חשש לדברי ריב"ן, וא"כ להוציא מהמוחזק [כמו בנידון השאלה שם שנושרף המקח בבית המוכר באונס והלוקח תבע מעותיו] קשה למיעבר נגד דעת ר"י שבתוס' שם, עכ"ד. ע"ש עוד שכתב דלפי משמעות הסמ"ע שאם נתן כל המעות אין קנין בסיטומתא, לכאורה י"ל אף שהיתה הגבהה מתחילה [כמו בנידון השאלה שם], אף דהגבהה ודאי קונה ואין מפסיד מה שנתן כל מעותיו, מ"מ כיון ששוב חתם ועשה רושם על החביות, גלי דעתיה דברושמא ניחא ליה דליקני ובהגבהה לא ניחא ליה דליקני, וכדאמרין פ"ק דב"מ [נ"י ע"א] כיון דנפל לו עליה גלי דעתיה כו' [עיין מה שכתבתי לקמן סימן רס"ח סעיף א' [סק"א]], ונמצא לא קנה בהגבהה רק בסיטומתא, דלא מהני לפי דעת הסמ"ע בנתן כל המעות. אך באמת זה אינו לפי מש"כ נמוקי יוסף שם [ה' ע"א מדפי הרי"ף], דדוקא בקנין ד' אמות דהוא קנין דרבנן כו'. ואף דשיטת רש"י ריש פרק הכותב משמע אפילו בראורייתא יכול אדם לומר אי אפשי בהאי תקנתא*, עכ"פ אי אפשר להוציא מיד המוחזק, ע"ש וצ"ע: ד. לפיכך אם היה ביתו כו'. עיין ש"ך סק"ה מה שפירש בדעת הרמב"ם דלא כהמגיד משנה. ועיין בתשובת רע"ק איגר זצ"ל [קמא] סי' קל"ג [ד"ה אן] שתמה עליו דבריו סותרים ממש הוא עצמו לקמן סימן ש"ג [סק"א], דלפי מ"ש שם בדעת הרמב"ם דבכל ענין הוי חצירו של משכיר, א"כ קשה על פירושו כאן בהרמב"ם, דהא בלא"ה יקנה מטעם חצירו, וסיים, ויש לישב:

ראו זה ח"ת סת"ס כתובות פ"ג ע"א ד"ה רשב"ג

אמרי ברוך

סימן קצה סמ"ע סק"ט. כיון שהם עדיין בידו. נ"ב, סגלא וז לא שייכא היכא שהפיתום נכשות אחר, ומדברי הרמב"ן בחידושו למסכת ע"ב דף ל' ע"ב ד"ה כור משער, מצואר דאף היכא שהפיתום *בלא אמר אין כסף קונה, וכן אף שהוא נכשות הלוקח, ומלכתב שם אצל דבריו על דברי רש"י [שם ד"ה אין חווש] שכתב בזה הלשון, דאימת קנייה האי לי דליקניא מהליה בקבלת מעות כו', נראה דלפ"ל לטעם המאן דלמר דלבר מורה מעות קונות, ורק משום גיירה שמה יאמרו נשפרו חטיין בעליה אין מעות קונות, וא"כ צ"ע למה לא יקנה מטעם חצירו, וסיים, ויש לישב:

בשם הרב רב"ק האלשיך

סימן קצה סמ"ע סק"ו. וי"ל דבמעות. עיין בנז"ל ד"ה שמה, שמילנו בענין אחר, רק בנז"ל מסכת עירובין דף פ"א ע"ב ד"ה שמה חזרו כמ"ש הסמ"ע.

סימן רד סעיף א' א) אע"פ שלא נקנו לו המטלטלים כו'. כחז' בשלמי גזורים דפרק שנים אוחזין [ב"מ א' סוף ע"ב מדפי הר"ף], דמנדי הגהות אשרי שם [סי' ב'] מוכח דלע"ג דקיימא לן דדנדיים נעלמא אינו נגמר המקח, מ"מ לאחר שנתקנה שבעה היסמ, אם לאוין טוען לשמעון אהה עדים המסמך עמי על כלי פלוני ומכרתו לי, והלה כופר, אע"פ שהכלי ביד שמעון ואם היה שמעון אומר אני חוזר בי היה פטור מכלום, עכ"ל. ואין דבריו נחלין, נ"ב [ב"מ] דיכול לחזור א"כ למה ישבע, ודברי הג"ה אשרי שם יש לפרש שקנה בקנין המועיל, וכמ"ס לקמן ריש סימן רכ"ז [ספיקו], ע"ש רוקח: א) וחיוב דקב"ב מי שפרע, מי שאינה לחזור נשיעור שמוט והלוקח נתן לו דמים ולא משך ענין, והממלאה רזה לחזור, אינו צריך לקבל עליו מי שפרע אף הדלה רוצה להחזיר לו והאונאה, אבל המלאה צריך לקבל מי שפרע בזה רוצה לחזור, כן

סימן רד סעיף א' א) כמו שנתבאר. היינו כסמין קל"מ וקל"ט ור"ג: ב) לקבל מי שפרע. כסמין סעיף ד' כחז' המתגר נסוחו: ג) ואפילו דא נתן א"ל מקצת הדמים, פירוט, אפילו אם רוצה לחזור מהמתגר מה שלא קיבל דמים נגדו, והיינו טעמא, דכבר נתבאר סימן קל"ז [סעיף י'] דנקרקע קונה במקצת הכל כשאינו עייל ונפיק אחוץ ע"ש, וגם לענין מי שפרע נמטלטלין הדין כן, וכמ"ס הטור והמחבר כסמין ק"ך [טור] סעיף י"ט ומחברו] סעיף י"ז ע"ש, ועיין פרישה ונדברי משה [סעיף ב']:

סימן רד

אמנה

ובו י"א סעיפים

א) א"מ שנתן דמים ולא משך המטלטלים

א"אף על פי שלא נקנו לו המטלטלים א"כמו שנתבאר כל החוזר בו כ"בין לוקח בין מוכר לא עשה מעשה ישראל כ"וחיוב דלקבל מי שפרע א"דאפילו לא נתן אלא מקצת הדמים.

ב) נתן דמי המקח ונאנס קודם שיקחנו ואמר ליה תן לי מקחי או החזר לי מעותי אף על פי שיש עדים שאבד באונס ולא היה כח במוכר להצילו ולא נתרשל בדבר הרי זה מחזיר הדמים וראין כאן מקום למי שפרע

ציונים ומקורות סימן רד (א) לון רמ"ס פ"ו ממכה ה"א. (ב) טור סימן קל"מ סעיף י"ד ובמכירה שם פ"ג ממכירה ה"ו.

ביאור הגר"א

סימן רד סעיף א' א. בין לוקח כו'. שם [ב"מ] ע"ד ז': ב. לא עשה כו'. שם מ"מ ז' דלכתי [שמות כ"ב כ"ח] נעמן כו', ועיין רש"י [ד"ה] ומנדי [ב"מ] ונ"ס [ב"מ] ע"א מדפי הר"ף] ושמעון מהל דלכ"ג לאו ע"ש ממשע וט"ל ה"ל: ג. ואפילו כו'. עיין נ"ל הגולה [א"ת ג'] וכן ה"ל בירושלמי להדיא שם [פ"ד ה"ב] מד דר נ"ל יהיב דינחן למטסקין, חזר ביה, אהה ענדל קומי ר' חיאל בר יוסף ור' יוסף, ר' חיאל בר יוסף אמר או יתן לו מדי ענדלו או ימכור אותו למי שפרע, ור' יוסף אמר או יתן לו כל מקחו או ימכור אותו למי שפרע: סעיף ב' ד. נתן כו'. שם [ב"מ] מ"ז ז' אלף גויה שמה מפול כו', וכמ"ס הר"ף [כ"ח ע"ב מדפי הר"ף] ושמעון מהל כו', וכ"כ הרמ"ס [פ"ג ממכירה ה"ו] ע"ש וס"ל. ונמולין [פ"ג א'] ועירובין [פ"א ב'] ד"י פקיס כו' לפיקס אל מ"מ כו', משמע דלף מי שפרע אינו מקבל, וכן נד' פקיס פריך שם ואלא לא משך כו'.

נשם רב האל. וכ"כ תלמידי הרשב"א נשם ר' יצחק בר לאוין [חובא] בב"י סימן זה סעיף ס"ה, וכ"כ המדריכי ב"מ ה"ב [סי' רצ"ח] וכו'.

באר הגולה

סימן רד סעיף א' א. משנה פ"ק ד' ד"מ דף מ"ד ע"א. ג. כחז' הרמב"ם ריש מ"ז מהלכות מכירה, וכן כחז' הטור [סעיף א'] ושפוט הוא, לכוין דלעמלא לפי שאינו עומד בדבריו מה לי מוכר מה לי לוקח. [ב"מ] שם. ג. כחז' יוסף נעמן ערובין כנגד כולו הוא קונה, ומד"ס רש"י ע"ה מקצת מעות, וכדלמדין שם נגמרא דנקרקע לקנין גמור ונמטלטלין לקבל מי שפרע, שם דף מ"ט (ע"א) [ע"ב]. סעיף ב' ד. רמ"ס שם כפ"ג [מחכיריה] דין ו', וכן כחז' הטור כסמין קל"מ סעיף י"ד, וכן כחז' הר"ף [ב"מ] כ"ח ע"ב מדפי הר"ף] והל"ש ב"מ פ"ק ה"ב [שם ס"ח ח']. ד"ס. שם ט"ור [סימן קצ"ח] סעיף (י) [י"ד]. וכן כחז' הר"ף [ב"מ] מ"ז ע"ב ד"ה כ"ה [תנון] שם הגאונים, אבל כל שחזר בו קודם שיעד האונס מקבל מי שפרע, והל"ה ה"ה ח"כר ענדל דמכר דבעי למקפדי שם דף מ"ט ע"ב דבעי לקבולי מי שפרע, לאו ר"ה ה"ה, דל"ה ה"ה לא אהו אלא דשאלו אם לוקח יכול לחזור בו, אבל אה"י דבעי לקבולי מי שפרע, וכ"כ רבינו מנחם [שם] וכן אמרו

באר היטב

סימן רד סעיף א' א. שלא נקנו לו. עיין באר היטב [סק"א] עד ודברי הגהות אשרי ש' לפרש שקנה בקנין המועיל כו'. ועיין בתשובת חתם סופר חלק ח"מ ריש סימן ק"ג מ"ש בזה: ב. המטלטלים. עיין בב"י סעיף ה' בנינין אי שייך קבלת מי שפרע בקרקעות היכא שלא נגמר המקח, כגון אם נתן כסף בכוחותין השטר שלא קנה בכסף, ע"ש שבה"א מחלוקת הראשונים בזה, וגם בדרכי משה לעיל סימן ק"צ אות א' [נקצ"ר] מזה. ועיין בתשובת רבינו עקיבא איגר וצ"ל סימן קל"ד, כתב שם בפשיטתו דגם בקרקע שייך מי שפרע היכא דלא קנה במעות, כמבואר בתוספות כתובות דף צ"ג ע"א ב"ה ע"ד, וכתב דחידוש בעיניו, דבסימן ק"צ סעיף ד' איחא אבל במקום שדרכן לכתוב שטר לא קנה, ולא נזכר בשום פוסק דצריך לקבל מי שפרע, עכ"ל. [וחידוש בעיני שלא הזכיר דברי הב"י והר"מ הג"ל. ואולי מ"ש ולא נזכר בשום פוסק, כוננו על האחרונים מפרשי השו"ע. וגם מ"ש כמבואר בתוספות כתובות כו', הגה ג' בתוספות ב"מ דף י"ד ע"א ב"ה ע"ד שלא החזיק מבואר כן, אלא דבתוספות כתובות שם מבואר כן להדיא טפ"ן. ועיין בתשובת משכונת יעקב [ח"מ] ס"י (מ"ו) [ג"ה] שהאריך בדין זה, ומסיק, מאחר שרעת הרבה גדולי הראשונים דגם בקרקעות יש מי שפרע, ה"ה הר"ף [ב"מ] כ"ט ע"א מדפי הר"ף] והמדריכי [קרושי' ס' תפ"ד] והע"טור [מאמר שני קנין] ובעלי התוס' [הג"ל] והר"ן [ב"מ] מ"ט ע"א ד"ה דברים] והרשב"א [שם] ע"א ד"ה [הוא] והגהות אשרי [שם] פ"ד ס' ח"ז], ולא מציוו חולק בהדיא על דבריהם וז"ל [הרמב"ם] [הרמב"ן], שם מ"ח ע"ב ד"ה כתב] והרשב"א [בחידושי תלמידיו חובא בב"י שם] שהיו כמסתפקים בדבר אבל לא חולקים, בודאי יש לפסוק כן לד"נא, ע"ש. ועיין מה שכתבתי לעיל סימן קע"ה סעיף מ"ט ס"ק ג': א. לקבל מי שפרע. עיין באר היטב [סק"ב] שכתב, מי שאינו לחביירו בשיעור שתות כו', עד אלא דשניהם צריכין לקבל מי שפרע כו'. ועיין בחידושי רע"ק איגר וצ"ל למסכת ב"מ דף מ"ט ע"ב והובא קצת לקמן סימן רכ"ז סעיף ח' סק"ה:

חידושי רע"ק א

כחז' מתנה לי מן בקנין מעות והלה כופר, אם צריך לבעד היסמ, עיין ש"ך (לעיל) [דקטון] סימן רכ"ז סק"ב: ע"ב. ב' ה"ה זה מחזיר הדמים. י"ג, דעת הר"ם [ב"מ] כ"ח ע"ב מדפי הר"ף] דלן הלוקח יכול לחזור אם כבר נאנס ואין החזר ע"ש בעולם, רק אם יאל שפסקו יול לחזור רק מהמתגר שלא קיבל דמים נגדו. וכן נמנה הנסמח מקרי עיין בעולם ויכול לחזור ע"ש:

One who retracts from a deal after payment has been rendered is subject to the Rabbinic curse of "Mi Shepara". This also applies to real estate in any scenario that according to Halacha the kinyan is not completed through payment alone. If one was cheated in the price by a sixth of its value and would therefore like to retract altogether [instead of just reclaiming the difference in price as provided by the Halachos of Ona'ah], according to the Bach he may retract without being subject to the curse, but Shach disagrees.

שו"ע חושן משפט סימן רד סעיף א' וד', ש"ך סק"ב, פ"ת סק"ב החוזר על מקח אחר שנתן דמים עשה מעשה רשע וחיוב לקבל מי שפרע. וע' בפתחי תשובה דגם בקרקע יש מי שפרע במקום שאין המעות קונות, ע"ש. ואם חוזר מטעם שהי' אונאה בדמי המקח, דעת הב"ח שילכא מי שפרע, אולם הש"ך ס"ל שדמים לגבי מי שפרע הוי כקנין, ואם רוצה לחזור מהמקח לגמרי במקום לקבל רק בשיעור האונאה חייב במי שפרע.

סעיף ב' הן מפני שהוא ירא להפסיד. פירוש, אע"פ שעדיין לא הפסיד כלל, ואין המוכר יכול לומר לו כשפסיד אחזר לך דמי מקחך וכל זמן שלא הפסיד עדיין אין עליך לחזור, כי הלווקא יכול לומר לא יתחל לי למיקס עמך אחר כ"כ דנינא ודיינא, גם שמה אחר *שפסיד לא יהיה לך ממה לפרוע לי: הן להפסיד ב"ל

בשהירות קניינסבד: שאפסיד

המקח. דקדק וכחז כל המקח, לאפוקי אם אין לו לירא אלא מקלמ הפסד, כגון שקנה יין וירא שימתיך*, כן כתבו קלמ פוסקים. ועיין בב"י ובד"מ [סעיף ט"ו]. שכתבו דעוד נזהר: סעיף ג' הן נתבאר בביתם ר"ם ועיין לקמן בביתם ר"ם סעיף ו'. ר"ל שם סימן ר"ט סעיף ו' כתב המחבר דהפוסק צהימר וחזר נריך לקבל עליו מי שפרע, ומור"ם כתב שם דהפוסק צהימר אין נריך לקבל עליו מי שפרע, ע"ש: סעיף ד' (ה) הן אוררין אותו. "אותו" לאו דוקא הוא, דהא מקיף, ואומרים "ומי" שאינו עומד בדבורו, ולא צ"ל כאן אלא לומר שאוררין על זה, ולאפוקי ממאן דאמר [ב"מ מ"ח ע"ב] שארדועי מודעיין מילט לא לייטיין: (ו) הן מאנשי דור הפופ"ז ב"ל. פרישה [סעיף ב'] כתבתי

שהמ"ש ס"ס

ה"ה

ה"ה

א"י יש אומרים שהוא היין למי שחזרו בו למפני שהוא ירא להפסיד כל המקח.

ג הפוסק על שער שבשוק וקיבל דמים ולא היה לו אותו המין שפסק עליו לנתבאר בסימן ר"ט (ועיין לקמן סימן ר"ט סעיף ו').

ד כיצד מקבל מי שפרע לאוררין אותו בית דין ואומרים מי שפרע לאמאנשי דור המבול ומאנשי דור הפלגה ומאנשי סדום ועמורה וממצרים שטבעו בים הוא יפרע [מ"מ] ממי שאינו עומד בדבורו (ו) ויש אומרים שאומרים לו הוא יפרע ממך אם אינך עומד בדבורך ויש אומרים שאומרים לו צרצרים.

ציונים ומקורות ג. טור בסימן זה סעיף (י"ח) ט"ו. גם הראש"ש ב"מ פ"ז סי' י"ג, ולי פסק הובט שם כ"ח ע"ב מדפי הרי"ף. גם הראש"ש ור"מ שם מ"ז ע"ב תר"ח א"י ד"מ י. ד' שם בנמ"ס פ"ז ממכירה ה"ב. ה' טור סעיף ב' גם הראש"ש ב"מ פ"ד סי' י"א. ו' מהרי"ט סוף פסק הובט שם סי' ש"ח. ד"מ ב'. סימן רד' ו' בד"ר: ויש אומרים לו.

פסק הב"ח בסימן רכ"ו [סעיף ו' ד"ה גרסינן], ע"ש שרואה להוכיח כן מדברי הגאון שהביא הרי"ף פסק המוכר הספינה [ב"ב מ"ב ע"א מדפי הרי"ף] ע"ש. ולא ירד לעומק דעת הרי"ף, גם הדין ליתא, אלא דשניסה צריכס לקבל מי שפרע, דכללל הוא דמעות לענין מי שפרע הוא כמשיכה לענין דקנה ומחזר אונאה, וכ"כ

מכ"ה

נפשיטות הרמב"ן צהיזשוי פסק הספינה [פ"ג ע"ב ד"ה אמר], ע"ש צאורן שהוכיח כן [ע"ל נטו], ומהמינה על הצ"ח שלא ראה דבריו, אף שקלמ משמע דבריו נמוקי יוסף לשם דעת הב"ח, המדקדק שם אין ראה מדבריו, וכ"ש שדברי הרמב"ן נטו... [כ"ה נכונים ודבריו] [וציאור ירושלמי] הגאון נדחיס כמזכור צרמב"ן נממה הוכחות ורליות, וזהו כונת הרי"ף ודוק, כן נ"ל: סעיף ב' א' וי"א דה"ה ב"ו. וכן פסק הב"ח [סעיף ט"ו]. עיין בנשונת רשד"ס [תרי"מ] סי' ר"ל [קש"ב]: ד' להפסיד ב"ל המקח. ע"ל ציו"ד סימן קע"ה [סעיף ז'] סעיף ד' ה' ממי שאינו עומד בדבורו ב"ו. וכן פסק הב"ח [סעיף ב'] ודלא כהראש"ש [המובא בציונים אות ה']:

כן נראה להניח ע"פ הכוונה

דנין דנקט הני, משום דבני נמפרסם השגתה השם יתברך על מעשים הרעים דבני אדם ופרע להן צפומי לפי מעשיהן, ומשום הכי נמי אמרו וממרים שטבעו בים, מפני שטבעו בים סוף היה גדול שניסוס וצדקן ההשגתי, שדבר שזוד להשליך בני ישראל לים צ"ל עליהן: (ה) הן ממי שאינו עומד ב"ו. כ"ל להרמב"ם [המובא בציונים אות ד'] שאין מקללן לנוכח, אלא מטילין הקללה בפני זה המחור בפתם על כל מי שאינו עומד בדבורו, והוא שמע וידע שגם עליו קאי. ומור"ם כתב דיש אומרים [והוא דעת הראש"ש והטור] [המובא בציונים אות ה'] דאומרים לו הוא יפרע "ממך" לנוכח:

ערך לחם

סימן רד סעיף ג' בסופו. בסימן ר"ש דין ו'.

באר הגולה

ה. טור בסימן זה סעיף ט' י"א [גם ב"מ פ"ז סי' י"ג] מעובד הג"ל מלל קאמר והא צני לקבלי עליה מי שפרע וכו', אלא דליכא מי שפרע אלא היכא דחזר מחמת יוקרא חולא, וכ"כ המוס' שם דף מ"ז ע"ב וד"ה א"ל, וכ"כ רבינו ירושם נתיב ט' חלק ד' שכן דעת רבינו האי ורבינו חם, וכן ע"פ ב"י דכשחזר מחמת שהיה יין והחמין כיון שהוא פסידא קלמ *מקבל מי שפרע. וכ"כ הרי"ן [שם] גם הראש"ד. וכחז הב"ח [סעיף ט'] דמקום דליכא פלוגתא דרבוותא קולא למבע ועומד לתובע ואינו נריך לקבל מי שפרע. סעיף ד' ו. לשון הרמב"ם שם [פ"ז ממכירה] דין ב', ושם [ב"מ מ"ד ע"א] במשנה, וכ"כ ב"י [סעיף ב'] גם חלמידי הרשב"א. ו. כתב הב"ח [סעיף ב'] ונקטיין לקללו שלא לנוכח ללשון המשנה והברייתא [שם ד"ח ע"א], צ"ח דין שהוא לפי מיהס, כין שנמלא שם רעים או מועטים.

ההשטות בסוף מהירות קניינסבד

ה. וי"א ב"ו. מעובד דני פרוק רופילא שם [ב"מ] מ"ט ב', ולא קאמר רב קסל לקבלי עליה מי שפרע, ועיין חוס' שם מ"ז ב' ד"ה אי ור"מ מפרש ב"ו. וסגרא הראשונה ס"ל דנאמח נריך לקבל אלא דלא אחשיל אלא אם יכול לחזור, וכמ"ש שם מ"ט א' והא צני לקבלי ב"ו, אמר להו הכי נמי ואשע"ל לא אמר בראשונה משום דלא אחשיל להא: (ליקוט) וי"א ב"ו. עיין נאר הגולה [אות ה'], ועיין חוס' דכורות י"ג ב' צ"ה הכי קאמר ב"ו א"ל כמו ב"ו, ועוד דכאן ב"ו (ע"כ): *וי"א ב"ו. וסגרא ראשונה חולקיס על זה, ועיין נאר הגולה [אות ה'], וכ"כ במלחמות [ב"מ כ"ח ע"ב מדפי הרי"ף] גם רבינו חננאל [שם מ"ט ע"ב] והגאון, ע"ש. ועיין מש"ש: סעיף ד' ו. ב"ב. *חוספתא כ"ד מקבל מי שפרע, עומדין צ"ד ואומריין *ו' ו' שפרע ב"ו: ו. ומאנשי ב"ו. שם [ב"מ] מ"ח א': ה. ממי ב"ו. כן לשון המתניתין [שם מ"ד ע"א] וגמ' [שם מ"ח ע"א]: ט. וי"א שאומרים לו הוא יפרע ב"ו. מ"ש שם מ"ח ב' לייטיין ליה:

כ"מ בתוספתא שלפניו הור"ג מכת"י

באר היטב

סעיף ב' ד. וי"א. וכן פסק הב"ח. ועיין ציו"ד סימן קע"ה ובמשנת רשד"ס סי' ר"ל. [ש"ך סק"ג-ד]: ה. ר"א. פירוש, אע"פ שעדיין לא הפסיד כלל, והמוכר אינו יכול לומר כשפסיד אחזר לך דמי המקח, כי הלווקא יכול לומר לא יתחל לי למיקס עמך דנינא ודיינא, גם שמה אחר כך לא יהיה לך ממה לפרוע. סעיף [סעיף]: סעיף ד' ו. אותו. לאו דוקא הוא, דהא מסיק ממי שאינו עומד ב"ו, אלא לאפוקי ממאן דאמר שארדועי מודעיין מילט לא לייטיין. שם [סעיף סק"ז]: ו. המבול. נ"ל דנקט הני, משום דבהן נמפרסם השגתה השם יתברך על המעשים הרעים דבני אדם ופרע להן צפומי לפי מעשיהן, ומשום הכי נמי אמרו וממרים שטבעו בים, מפני שזה היה גדול שניסוס וצדקן ההשגתי, שדבר שזוד להשליך בני ישראל לים צ"ל עליהם. שם [סעיף סק"ח]:

פתחי תשובה סעיף ב' ד. וי"א דה"ה למי שתחזר בו ב"ו. עיין בתשובת נודע ביהודה [מהדו"ק] חלק יר"ד סי' ס"ט ב"ה וראיה לדבר: ה. מפני שהוא ירא להפסיד כל המקח. עיין סמ"ע סק"ה שכתב, דקדק לכתוב כל המקח לאפוקי אם אין לו לירא אלא ממקצת הפסד כגון שקנה יין וירא שיחמתיך ב"ו. וכתב בספר שער משפט [סק"א] דמדבריו רבינו ירוחם נתיב ט' ח"ד] שהביא ב"י [סעיף ט"ו] משמע דאף שכבר נפסד יש חילוק זה, דאם נפסד לגמרי אינו מקבל מי שפרע, אבל משום הפסד קצת כגון יין והחמין מקבל מי שפרע. ונראה דדוקא ב"ו והחמין מקבל מי שפרע, אבל אם נאנס קצת מהמקח וליתא בעינא, אף שנשאר הרבה אינו מקבל מי שפרע, דכיון שנחסר לגמרי ואינו בעין הוי כנפסד הכל ואינו מקבל מי שפרע נגד החסרון, ולא דמי ליוקרא וחולא ויין והחמין שהדבר בעין אלא שנתקלקל, אבל מה שנחסר מהמקח גרע טפי, וכן מוכח מדבריו התוספות בכורות דף י"ג ע"ב ב"ה הכי קאמר ב"ו ע"ש:

חידושי רעק"א

שם להפסיד כל המקח. צ"י [סעיף ט"ו]. כתב גם רבינו ירושם [נתיב ט' ח"ד] דדוקא הפסיד לגמרי אלא לא הפסיד קלמ כגון דף (ס"ה) [ס"ד ע"א] ד"ה א' מקפ"ה:

(ה) הצד המשתמרת לדעת השוכר בו, ולדעת היש חולקים לקמן רש סימן ר' [בהג"ה], הכא נמי אם שמור לדעת המוכר סגי, וכן משמע להדיא בז"י כאן [סעיף ט"ז], והוא פשוט. ועל כן קשה על הרב שסמך כאן ההמחזר ולקמן סימן ר' הכריע כהיה חולקין, וז"ע: (ה) ה המשתמרים במקום בו.

והז"י כתב רש סימן זה שאין נראה כן מדברי הפוסקים, וכן דין, שלא נטו חכמים דבריהם לשיעורים, ועוד הוסיף צדק ציני [שם] לכחוצו כן, וכן נ"ל עיקר, וכן משמע מדברי הרמב"ם [שם ה"ה] שסמך הממכר: (ב) וכן אב התנו בהדיא בו, דין זה לא נהירא לי, דמה שלמד בז"י [המובא בעינים את י"א] כן מלעיל סימן ק"ץ סעיף ח' לא דמי כלל, דהתם מדינא

ואין שום אחד מהם יכול לחזור בו והוא שתהא (ה) הצד המשתמרת לדעת השוכר או שהוא עומד בצד המקום ההוא. הגה (י"ג) אומרים דאם היו המטלטלין במקום אדלכא למיחש לדליקה נקנו במעות (י"א) וכן אם המנו צהדיא דמעות יקנו קנו.

דביון שהגוף שלו, פירות, אם לאוין השכיר דבר מטלטל לשמטון, ושמטון נתן לראוין דמי השכירות ועדיין לא משכו לרשותו, אין אחד יכול לחזור בהשכירות, דלא שייך כאן חשש חכמים שראוין לא יפיל הטלטל מהדליקה מפני שאמר לשמטון עליו להגיל, שהרי אין לשמטון זו אלא חשמיש מעט זמן מה, והגוף נשאר (על) [של] לראוין:

ו (י"ג) אומרים ב"דשכירות מטלטלים נקנה בכסף דליכא למיחש שמא יאמר לו נשרפו חטיף בעליה דכיון שהגוף שלו טרח ומציל.

ציונים ומקורות (ט) המגד משנה שם. ז"י סעיף ט"ז. (י) הגהות מרדכי רש פסק הובא בי"מ ל' ע"א מדפי הר"ף. ד"מ ע"ב.

ערך להם

סעיף ה' בסופו. אמר הלוקח, כלום עשו חכמים אלא מפני תועלתו, אי כשהתנו כן בשעת מתן מעות, כן נראה לי, וכ"כ המחבר בארוך [ב"י סעיף א'], וכאן השמיטו. וא"כ מצאתי שצ"כ רדב"ז [ח"ו סי' ב' (אג"פ) צ"ו].

ביאור הגר"א

סעיף ה' ו. והוא שתהא בו, כ"כ הרמב"ם * פי"ז מגילה ואבידה ה"ח * * * * * ומ"ד מזכיה ומתנה ה"ט כמירון לרשון שם [ב"מ י"א ע"א] של הוא מרבנן. ואז"ג דרב גמי פריך שם [ע"ב] אלוה דרב פפא, גם ללשונא קמא לרין להאי פירוקא, דהא גמ אפילו בנזר המשתמרת צעין עומד נזר שדכו, ר"ן [שם י"ב ע"א]. ועיין נכסף משנה פ"ד מהלכות זביה [ה"ט]. וכתב הרמב"ן [שם י"א ע"ב] שכן מוכח סוגיא דפריך קמא דקדושין, מגיד משנה שם. והיינו מ"ש שם כ"ו ז', מ"ש מעשה נרנן גמלאל בו, (מ"ש) עשור שאני בו, ועיין רש"י שם [כ"ו ע"א] ד"ה ומקומו, והכי מסקנא בו, ר"ל צ"מ [שם], ונ"ל שטעות סופר שם: ז. ויש אומרים בו, כמ"ש גירסאמי פסק הובא [ב"מ פ"ד] סוף הלכה ז', ממזכר מורה מעות קוין בו, שלא יאמר לו * [נשרפון חטיף בו, * כ"ר נש דייבנ לתנריה עשרה דנירין, אמר ליה אית לי נגין מאתן גריוו, מן גו ניהא שרי מן גו כרמא אסור, מה בין כרס לנימ, בית אין מנאי * תיפול כרס מנאי לישרק, א"ר יוסי זמא אומרמ בר נש דייבנ לתנריה עשרה דנירין על מנע דמיקום צוק מנא מהא גריוו, מכיון שאלה דיו נזר לרין להעמיד לו מקום: ח. וכן אב בו, * מהא דלמרינן [קדושין כ"ו א'] ואם פריש בו: ט. סעיף ו' ט. יש אומרים דשכירות בו, עיין נזר הגולה [אות ל'], * ר"ל כיון שהגוף שלו טרח ומציל, * במקום דל"ל קונו כמו בעליה מושכרת בו, וזהו שאמרו בב"ק ע"ג [ע"ב] וז"ל כ"ט [ע"ב] * מטלטלי בני שטרא בו, ופריך משטרא יזמר מנספא, ואין לרין למה שפירש רש"י [בב"ק שם ד"ה בין לענין מי שפירש:

כ. כלשונא קמא שם, דמשני מטלטלי אגז מקרקעי הקנה, דלילו מדין חזר לא קנו, לפי שלא היה משתמר לדעתם ולא היו עומדים בזה. סעיף ו' ל. ר"ן רש פסק הובא [ב"מ פ"ט ע"ב] צ"כ שם אומרים, מדין אם היה עליה של לוקח מושכרת למוכר וכו', דלעיל [סעיף ה'].

ס"כ [כ"ו ע"א] ד"ה ומקומו, והכי מסקנא בו, ר"ל צ"מ [שם], ונ"ל שטעות סופר שם: ז. ויש אומרים בו, כמ"ש גירסאמי פסק הובא [ב"מ פ"ד] סוף הלכה ז', ממזכר מורה מעות קוין בו, שלא יאמר לו * [נשרפון חטיף בו, * כ"ר נש דייבנ לתנריה עשרה דנירין, אמר ליה אית לי נגין מאתן גריוו, מן גו ניהא שרי מן גו כרמא אסור, מה בין כרס לנימ, בית אין מנאי * תיפול כרס מנאי לישרק, א"ר יוסי זמא אומרמ בר נש דייבנ לתנריה עשרה דנירין על מנע דמיקום צוק מנא מהא גריוו, מכיון שאלה דיו נזר לרין להעמיד לו מקום: ח. וכן אב בו, * מהא דלמרינן [קדושין כ"ו א'] ואם פריש בו: ט. סעיף ו' ט. יש אומרים דשכירות בו, עיין נזר הגולה [אות ל'], * ר"ל כיון שהגוף שלו טרח ומציל, * במקום דל"ל קונו כמו בעליה מושכרת בו, וזהו שאמרו בב"ק ע"ג [ע"ב] וז"ל כ"ט [ע"ב] * מטלטלי בני שטרא בו, ופריך משטרא יזמר מנספא, ואין לרין למה שפירש רש"י [בב"ק שם ד"ה בין לענין מי שפירש:

ראה גירסת הירושלמי בהגהות מרדכי ב"מ פ"ה תמ"ט אצ"ל רמב"ם דליכא נשרפו בו

בב"מ י"ט סי' כ"ג: בתקנת חכמים זו

ע"פ מנ"ח משנה פ"ג ממזכיה ומתנה פ"ג סעיף ב"ב

ע"פ ירושלמי בירושלמי ספיקותי שמיכה לטול

אמרה

פתחי תשובה

ו. נקנו במעות. עיין באר היטב [סקי"א] דהש"ך [סק"ט] חולק, ומשום דלא נתנו חכמים דבריהם לשיעורין. ומזה"ש נראה פשוט, דאפילו לפי מה שהגוף עכשיו באלו המדינות שיש חבורת סוחרים שמשלמים למי שיאשר לו דליקה בחבורתו באם שישלם להחבורה הנ"ל פרצענט [אחת] הנהוג, וזה מבר הסחורה שכבר נרשם בחבורת הסוחרים הנ"ל הנקרא סאראנס [ביטוח], אף דבזה לא שייך כלל החשש שמא תיפול דליקה ומוכר יתמהמה ולא יציל, דאדרבה טובה היא לגביה שישלמו לו בשלימות כפי מה ששם הסחורה בעצמו, מ"מ גם ככה"ג לא נקנה במעות, משום דלא נתנו חכמים דבריהם לשיעורין, ועוד י"ל דגם ככה"ג שייך תקנת חכמים כדי שלא יגיע הפסד לאנשי החבורה [ולפי טעם זה אפשר דלא מהני ככה"ג אפילו אם התנה הלוקח דמעות יקנו, עיין בס"ק שאח"כ]: ז. אם התנו בהדיא. עיין באר היטב [סקי"ב] דהש"ך [סק"ט] כתב דדין זה לא נהירא לו כ"ר. ועיין בספר נתיבות המשפט [משה"כ סקי"ח] שהביא דברי הב"ח [סעיף ט"ח] שכתב, דשאני הכא כיון שלא עקרו חכמים קנין המעות רק משום טובת הלוקח, יכול להתנות ולומר לא ניהא לי בתקנתא דרבנן שהוא לטובתי, ע"ש. ומשמע שכן היא גם דעת הרב בעל נתיבות המשפט, וכן הסכים בספר שער משפט [סקי"ב], ע"ש. גם בספר קצוה"ח [סקי"ג] כתב דנראין דברי הב"י והרמ"א מהא דאמרינן ריש פ"ב דבכורות [י"ג ע"ב], מיתיבי הלוקח גרוטאות בו, הכא במאי עסקינן שקיבל עליו לרונ בדיני ישראל בו, דמוכח מזה דכל מידי דהוי קנין בשום מקום מהני ליה תנאה, וה"ה בקנין כסף לדידן בו, ע"ש: ח. עיין ו' ה. דשכירות המטלטלי בו, עיין בחידושי הגאון רע"ק איג"ר צ"ל [נדרש והירוש] סוף מטכ"ב ב"מ [ע"ט ע"ב] שתמה ע"ז והניח בידע"ג, ובסוף כתב דז"ל, גם בנמוקי יוסף פרק השואל [ב"מ ג"ז ע"א מדפי הר"ף] כסוגיא דכשם שתיקנו משיכה בשומרים, כתב בשם הרשב"א דבגי שכירות מטלטלים ג"כ אין מעות קונות, וסיים, וכן דעת האחרונים ז"ל, ע"ש, והובא בב"י סוף סימן זה [צ"ל ש"ז [סעיף ו']], עכ"ל. ועיין בספר מראות הצובאות בסוף הליקוט [בסעיף זה], שתמה ג"כ בזה מדברי הנמוקי יוסף דפרק השואל הנ"ל, והוסיף עוד וכתב ז"ל, וכן יראה להדיא מפירוש רש"י

ב. השוכר. ולדעת היש חולקים נרש סימן ר', הכא נמי אם שמור לדעת המוכר סגי, וכן משמע להדיא בז"י כאן, והוא פשוט. ועל כן קשה על הרב שסמך כאן ההמחזר ושם הכריע כהיה חולקין, וז"ע. שם [ש"ך סקי"ח]: י. לדליקה. ושאר אונסין לא שפתי כולי האי. סעיף [סקי"ט]: יא. נקנו. והז"י רש סימן זה כתב שאין נראה כן מדברי הפוסקים, וכן נראה לי עיקר, וכן נטו חכמים דבריהם לשיעורין, וז"ל (ה"ח) * [בב"ק ע"ג] ש"ך [סקי"ט]. יב. בהדיא. צ"כ שהמנה הלווקח, צ"כ שהמנה המוכר ושמן חולקת כשהמנה כן בחילת המקח, ועל דרך שכמות הטור והמחזר רש סימן ר"ו, עכ"ל הסמ"ע [סקי"א]. והש"ך [סקי"ג] כתב דדין זה לא נהירא לי, דמה שלמד בז"י כן מסומן ק"ץ סעיף ח' לא דמי כלל, דהתם מדינא קונו כסף או שטר, אלא שנקמס שוכר שטר לא סמכא דמתי, והיכא דסמיך סמיך, משא"כ הכא, כיון דמיקנו חכמים דמעות אינן קונות, לא פליג, וע"ש שמינה ראהי לנרנאי מהמ"ס:

באר היטב

ב. השוכר. ולדעת היש חולקים נרש סימן ר', הכא נמי אם שמור לדעת המוכר סגי, וכן משמע להדיא בז"י כאן, והוא פשוט. ועל כן קשה על הרב שסמך כאן ההמחזר ושם הכריע כהיה חולקין, וז"ע. שם [ש"ך סקי"ח]: י. לדליקה. ושאר אונסין לא שפתי כולי האי. סעיף [סקי"ט]: יא. נקנו. והז"י רש סימן זה כתב שאין נראה כן מדברי הפוסקים, וכן נראה לי עיקר, וכן נטו חכמים דבריהם לשיעורין, וז"ל (ה"ח) * [בב"ק ע"ג] ש"ך [סקי"ט]. יב. בהדיא. צ"כ שהמנה הלווקח, צ"כ שהמנה המוכר ושמן חולקת כשהמנה כן בחילת המקח, ועל דרך שכמות הטור והמחזר רש סימן ר"ו, עכ"ל הסמ"ע [סקי"א]. והש"ך [סקי"ג] כתב דדין זה לא נהירא לי, דמה שלמד בז"י כן מסומן ק"ץ סעיף ח' לא דמי כלל, דהתם מדינא קונו כסף או שטר, אלא שנקמס שוכר שטר לא סמכא דמתי, והיכא דסמיך סמיך, משא"כ הכא, כיון דמיקנו חכמים דמעות אינן קונות, לא פליג, וע"ש שמינה ראהי לנרנאי מהמ"ס:

חידושי רע"א

נמוקי יוסף פרק השואל [ב"מ ג"ז ע"א מדפי הר"ף] כסוגיא דמיקו משיכה בשומרים, כתב ע"ש הרשב"א דשכירות מטלטלין אינן נקנה בכסף, וסיים, וכן דעת אחרונים. וכן משמע בנש"י בב"ק ע"ג רש"י ע"ב [בדה"ב]. ועני"ד [תוס'], אין ש"ך בשכירות מטלטלין שטרפו, הלא לא עתך לטל שכוו כדאמרינן [ב"מ פ"ט ע"א] והניח אה הממזר לניסן עלו ומת כפני הדך נתן לו שכרו של ח"י הדך, וא"כ אם יאמר נשרפו לא יפסד השוכר כלום:

רמ"א חושן משפט סימן קצ"ח סוף ס"ה, ש"ך סקי"ג, פתחי תשובה סקי"ו
אם שניהם עשו תנאי בהדיא שהמעות יקנו, דעת הרמ"א שמהני, אבל הש"ך כתב דהוי מתנה
ע"מ שאמרו חכמים ולא מהני. וע"פ ב"ת דאף אם יש ביטוח (אינשורענ"ס) על הסחורה עדיין
לא פלוג רבנן, וישאר הדין כנ"ל.

סעיף ד' יג. ואינה נמשכת אלא לרבים. פירוש, אין יחיד יכול למוטטה, אלא לרבים כדלעיל. שאלו היא נמשכת מתקן של רבים: (יג) יד. אלא נקנית במסירה. פירוש, כשהיא עומדת ברשות הרבים או נחלר שאינה של שניהן: (יד) טו. ואם אמר לו מושוך וקנה בו עד ער שימשכנה כולה ויוציאנה מוכר המקום בו, כבר כתבתי נסעיף ג' [סק"ו] לטון זה משמע שימסכה מלא ארכה. ולמאי דלירי לפני זה [לעיל סק"ד] צומדת ברשות הרבים או נחלר שאינה של שניהן, לא כגי במשיכה מלא ארכה ברשות הרבים לחוד, אלא (בענין) *בענין שימסכה מרשות הרבים לסימטא או לחצר של שניהן, ושם לא בני דישור וימסכה מלא ארכה וכמ"ס המחבר בסמוך סעיף י"ד, והמחבר קילר כאן וסמך אמ"ס שם (לעיל), ולא בא אלא ללמדנו דלא מהני לו כה"ג דקפיד מסירה לחוד, אלא בענין שימסכה כולה, וכדינא דמשכיה: סעיף ט' (טו) טז. והבנייה שם שאלו ברשות. דאל"כ הו"ל חצר של זה שהרשות להכניס או של שניהם, וכמו שכתבתי בסיומן ק"ל [סק"ד]:

מחברות ת"ב קניסבור וכו' בבא"ה

ז ^(א)הספינה הואיל ואי אפשר להגביהה ויש במשיכתה טורח גדול ^(ב)ואינה נמשכת אלא לרבים לא הצריכה משיכה ^(ג)אלא נקנית במסירה וכן כל כיוצא בזה ^(ד)ואם אמר לו לך מושוך וקנה אינו קונה הספינה ^(ה)עד שימשכנה כולה ויוציאנה מכל המקום שהיתה בו שהרי הקפיד המוכר שלא יקנה זה אלא במשיכה.

ח ^(ו)מסירה זו שאמרו אין צריך שימסרנה מידו ליד לוקח אלא כיון שאחזו בה הלוקח בפני המוכר או במצותו הוה ליה מסירה.

ט ^(ז)מסירה אינה קונה אלא ברשות הרבים ובחצר שאינה של שניהם ^(ח)והכניסה שם ציננים ומקורות יג. שם ברמב"ם פ"ג ממכירה דין ג'. (יד) טו. סימן קל"ו סעיף ו' בשם הרמ"ב ב"ב פ"ה סי' ב'. (טו) טז. בטור סימן קצ"ו סעיף ט'. (טז) המגיד משנה (פ"ג) שם פ"ד ממכירה ה"ג נכס דכ"א ב"ב ע"ו ע"ב ד"ה אב"י. ד"מ שם סעיף ט'.

כסף או שטר קונה, אלא שנמקום שכותבים שטר לא סמכה דעתיה, והיא דממין סמך, משא"כ הכא, כיון דמיקו חכמים דמעות אינו קונתו, לא פלוג. ורואה ממאי דקיי"ל כ"י ויאל נכונות פירק א"פ [דף ג'ו ע"א] דאף דבני של מנוון, אם ממנה על דבר שמיקו חכמים, מנאו נטל, דחכמים עשו חיזוק לדבריהם יומר משל מורה. וגם מוכח דלפניו ר' מאיר [שם ע"ב] מודה כאן, דעל כרחק לא יכול להתנות דבר של מנוון אלא היא דשיך ענין ממילה וכו"ג דהו כמותל לו, אצל פשיטא שאינו יכול להתנות לעשות קנין מדבר שאינו קנין. וכו"ג כתבו התוס' שם [בד"ב ה"ה ראשון] ח"ל, והא דתנן ב"ש נוחלין [ב"ב ק"ל ע"א] האומר פלוני יירש צמקום שיש בה צמי מירש צמקום שיש בו, לא אמר כלום שהתנה על מה שכתבו צמורה, התם היינו טעמא דאינו יכול לומר פלוני יירש והוא אינו יורש בו, וע"ש. ודוק ופסקה דנגידון זה לכו"ע לא מהני תנאה, והיינו שכתבו כל הפוסקים סממא דמעות אינו קונתו ולא חילקו צ"כ*. שז מלמאי צהריטצ"ל להדיא כדצרי צפרק קמא דקדושין, שכתב שם אמתנין

קצה"ח סק"ג

ברי"מ ב"ב פ"ה סי' ב' וכו' שאין קנין מן הקנינים קונה

שעה"ש ס"ב

דצהמה גסה ניקנית צמסירה, ח"ל דף (ל"ב) [כ"ה] ע"ג, והוי יודע שלל מקום שאמרו חכמים שאין *קונים מן הקנינים, אע"פ שפירש המוכר והלוקח שיקנה בו, אינו קונה, והרי הוא כאלו אמר שיקנה בלאמרה בעלמא, ולא אמרו צ"ש [שם כ"ו ע"א] ואי פירש פריש, אלא צכק צכק צכק צכק, שיינו לקנות, אלא דצמקום שכתבין את השטר לא סממא דעמיא, ולפיכך אם פירש שיקנה צכק וסממא דעמיא צכק, קונה כדיו, אצל כשאלמר בו, וע"ש*:

ערך להם

סעיף ט'. שאינה של שניהם כו'. כשהכניסה שם שלא מדעת הבעלים, שאל"כ הווי פקדון. מסימן קצ"ו [כ"ו סעיף ח' בשם מגיד משנה פ"ג ממכירה ה"ג מרשב"א בחי"דושי"ב ע"ו ע"ב].

באר הגולה

סעיף ד' ז. לטון הרמב"ם שם [פ"ג ממכירה] דין ג'. מסקנא דגמ' בהמוכר את הספינה [ב"ב] דף ע"ו ע"ב. נ שם [בב"ב] מחלוקת רבי ורנן, ופסק כרנן דצרייתא שם, ובהלכות שם ל"ט ע"א מדפי הרי"ף. ס. פסק כשומל שם דף ע"ה ע"ב. סעיף ח' ע. כ"כ הרב המגיד שם פ"ג ממכירה דין ג'. שם ע"ו ע"א ד"ה אמר רב אשיך לדעת המפרשים ז"ל שהסכימו דלא צעין מסירה מיד ליד אלא בצמירה [שם ע"ה ע"ב ד"ה כיצד], והביא ראיות לזה. סעיף ט' פ. רמב"ם שם צ"ד [ממכירה] דין ג'. וכתב הרב המגיד, זו מימרה דלצני ורנא שם [ב"ב] דף פ"ד ע"ב].

ביאור הגר"א
סעיף ד' ז. וכן כל כו'. רמב"ם [פ"ג ממכירה ה"ג], ולמד מספינה מטעם ה"ל, וכ"כ הרשב"א [ב"ב ע"ו ע"ב] המובא במגיד משנה שם] כל שאינה נמשכת אלא לרבים הרי היא כספינה: סעיף ח' יא. מסירה זו כו'. ר"ל, אע"ג דלמרינן צפרק קמא דצ"מ [מ' ב'] מאי לטון מוסירה לאדם שמוסר כו', ושם מאן קמסר ליה דלוקמי, לאו דוקא מיד ליד אלא כמ"ס [ורואה ממ"ס צ"ב שם ע"ו ע"ב], אי דלמר ליה לך חוק כו', כי פלוגי היכא דלמר ליה כו', ואי מסר ליה מיד ליד היאך אפשר לומר קפיד הא הוא עלמא מסר לו וצטל הקפדתו, ועוד מאי לך, מא חוק הו"ל למימר, וכן לטון אצ"ה *צטלפ"ס כו' [שם ע"ה ע"ב], משמע מעמנו: יב. בפני כו', או כו'. כמ"ס צ"ג דצ"ג [ע"ב] [ע"ב] ג"ג [ע"א] [ופ"ה דצ"ק ג"א [ע"ב] ג"ג [ע"א], ועי"ש] לענין חוקה [בב"מ שם] מאן מסר, כלומר מאן אמר וזוה לו, ועיין סוף נקדושין שם [כ"ה ב' בדר"ה בהמה]: סעיף ט' יג. והכניסה שם שלא כו'. כמ"ס צ"ב דצ"ב מ"א [אמר ברשות הוא לה כו', ועיין רש"י שם [ד"ה הויא]:

ב"מ פ"ה סי' ב' וכו' שאל"כ הו"ל חצר של זה שהרשות להכניס או של שניהם, וכמו שכתבתי בסיומן ק"ל [סק"ד]:

פתחי תשובה

והנמוקי יוסף פרק מרובה [ב"ק] דף ע"ט ריש ע"ב [רש"י שם ד"ה בני ונמוקי יוסף כ"ט ע"א מדפי הרי"ף], וא"כ לכל הפחות ליהוי ספיאק דדינא, ולא ראיתי לשום אחד מהאחרונים שהתעורר בזה, ולפע"ד היא תמיהה קיימת, והרציתי הדבר לפני רבנים גדולים והסכימו לדברי, עכ"ל. [ועיין בשיטה מקובצת ב"מ צ"ט ע"ב בד"ה שכירות, שכתב דמדברי רש"י שם [ד"ה מאן] נראה שאין שכירות נקנה בכסף, ותמיהני לר' יוחנן דאמר דבר תורה מעות קונות ומה טעם כו', ואיכא למימר דהואיל ותקון רבנן במכירה, לא פלוג בשכירות, דהוא נמי מכירה ליומיה כו', והאי תירוץ לא יניח לי כו', ע"ש, ועיין בתשובת בית אפרים חלק הו"מ סי' כ"א]. גם בספר עשר משפט [סק"ג] האריך לתמוה בזה על השו"ע כאן, וכתב בסוף, ומעתה תימה על המחבר איך סתם כדברי הנמוקי יוסף דפרק הוהב [ב"מ ל' ע"א מדפי הרי"ף] אף להוציא מן המשכיר, בדבר שרש"י ותוס' [המובא ברבינו ירוחם נתיב ל' ח"ג*] והרשב"א והסמכת האחרונים [שהביא נמוקי יוסף דפרק השואל הניל] היא להיפך, וכן היא דעת בעל העיטור באות ש' שכירות, דשכירות מטלטלין אינו נקנה בכסף, ובעי משיכה דוקא. ולישב פסק המחבר נ"ל ע"פ מ"ש הרב המגיד פ"ד מהלכות גזילה [ה"ח] כו', ולפי"ז הכא נמי, כיון דדבר תורה מעות קונות אלא שחז"ל תיקנו דליבועי משיכה, וא"כ כיון דאיכא ספיאק דפלוגתא דרבוותא אי תקנת חז"ל היתה ג"כ בשכירות מטלטלין, מוקמינן לה אדינא דאורייתא דמעות קונות ומוציאין מיד המשכיר, דלא אתי ספק תקנה ומוציא מידו ודאי דאורייתא כו', ועיין עוד. ע"ש עוד. ועיין בתשובת נאות דשא סי' צ"א [והובא קצת לעיל סימן י"ח סעיף א' סק"ח] שכתב שם בפשיטות, דגבי תקנות של חכמי התלמוד לא אמרינן כן, לפי שתקנות של חכמי התלמוד דין תורה נקרא, וכל מה שהוא ספק בתקנתם הו"ל כמו ספק בדין, דהמוציא מחבירו עליו הראיה, ושכ"כ בתשובות פרח מטה אהרן ח"א סי' י"א [ד"ה אלא ששקשה, אולם לא זכר שם מדברי הרב המגיד הניל, וצ"ע:

דא"ה תוס' ב"מ צ"ט ע"א ד"ה כו'

המתחיל דאין במקח מהכשל רק בפעיל ונפיק הכי דלא הנהיב בתנאי הפרט. וע"כ נראה דחוקא הכס שהשיג פטר על השבועה במיד לכן גם הוא נפטר מחיוב השבועה אבל הכא במקח לא עשה שום איסור בזה לכן אין המקח מהכשל רק אם הוא דבר שאראה שמקפיד ע"י הדבה ואדעתא דהכי קנה ומכר:

ועיין בשו"ת הש"ס ח"ט דגם בשדירותי אף אם עבר במיד הזמן אין השדירותי מהכשל רק אם תפטי לך הכ' לקיים בזמנו אבל בלא תפטי לפני הדין מחייב כנגדו לקיים השדירותי רק אם היה תנאי מפורש בזה ס"ל דאשילי בלא תפטי השדירותי בטל ועיימש"ל סי' ק"ל ולקמן סי' ר"ו בזה. והכי דעבר הזמן בשדירותי והוי סוגג בדבר שהיה סבך ע"פ עניות שיה עבר החילה וכדומה אם מתברר לפני כ"ד שהיה סוגג בדבר אין השדירותי מהכשל וכח"כ בשו"ת מהר"ם ח"א סי' ל"ה בה"ג יע"ש בהמלך החש"י. יע"ש בדברי עבר א' על השבועה אם הכ' נפטר ג"כ במהר"ם ח"ב ח"מ סי' ק' ועיין בשו"ת ב"ח האדומים סי' ת"ד וע' ג"כ מה"ק תו"מ סי' ל' וזה ה' ועיין מהרש"ם חו"ד סי' פ"ח ועיין מהר"ם ח"א סימן ל"ב וע' מהר"ם ח"א סימן ק"ל א. ואכמ"ל יותר בזה:

סעיף ח דלמדידה בשלמה נחבין. מקצה"ח סי' רה"ט וע"ה סי' זה סק"ד בדברי קנין בלא טונוה דעם אחרת מקנה: יע' בשו"ת ע"כ סימן ל"ד ובשו"ת רמ"א סי' ל"ג וח"מ חו"ד סי' ס"ג ועיין בשו"ת מהר"ם מיקן סב"ל היטן סי' ה' וסי' פ"ב ועיין בא"י סי' כ"ח ו' ר"ס ע"א ב"ס הרא"ש וע' מה"א סי' קנין משאכה סימן ד' וסי' ה' בכ"ז וע' ב"ד אפרים ב"ח"כ סי' רמ"ו ע"ד הכנ"א ש"ס סק"י. והארכתי בזה בשו"ת א' ואין פס האספק פסה: [יח]

סעיף יב ואי שאלך לא' כ"י. ע' מהר"ם ח"א סי' קמ"ה בד"ן אם אחר טקח לנשכר שימשך לו דמאי והשעה"מ השג ע"יו והביא מה"י ש"מ סי' דאם א"ל שאלך למשיל הכינה במקל דאין השאל חייב וישע"ר ע"ד בזה. אבל גוף הדין דה"י ש"מ לע"ג דבירו' פ"ו דשירובין הל' ו' מפורש דחייב ובק"מ ש"ס תמה על הכוסקים בזה וגם יל"מ קנה מהא דה"י קמ"ה ס"ב והמ"ע סק"ד סי' קמ"ה סק"ז ויה' לתקן וי"ע בזה לדינא ועיין בשו"ת היטב ועיין ח"ל"מ ס"ד מהכירה הל' ו' ויש למטה על האחרונים שלא הביאו מהרש"ל ח"ל בזה: [יח]

סימן ר א

סעיף א ואם מנהג המדינה כ"י. עיין בש"ך בש"ס הב"ח דקנין סמימחא איש מושיל רק במטלטלין ולא בקרקע. ועיין בשו"ת ספי"א סי' ק"ד בד"כ ב' שותפים בב' כפרים וא' לקח קאנטראקט על שמו כבשר א' והשיג פל הב' אונס ה' בתפוסת השותפות ואח"כ נהרס השותפים לתקן כפר ע"ד כפר ועשו האגרסולאק ע"ז ובאלא אם עמרו החלוקה כדובר או דומה למחילה שאל"ק או לא. והשיב דהמקח קיים כי התק"כ קונה בזה ואף דבקרקע ל"מ סמימחא היט דיקא כדבר שיש בו קנין אחר אבל שכירות כפרים שאל"ק רק זכות מדינת ה"ס הי"י דבר שאל"כ ממנו ואין אום קנין נחפס בזה רק ממנהג הישרים וכמ"ס בהשונם הרא"ש כ"ל ר"ג (יוונה בשו"ת אש"י) א"כ טוב מהני בזה קנין הסמימחא ג"כ. והביא מדברי רמ"א סי' ס"ז ספי"ד ד' ובש"מ סק"ז ימ"י קמ"ז ס"ב יעו"ש"ה. ועמ"ש"ל סי' קמ"ו ספי"ד בד"ן חלוקת האחסון וע' בתו"ם קדושתו ע' א' ד"ס הלכתי כ' כמ"ס א"י י"ל בלכות מדינה כלומר מנהג היה כן פב"ל וכפי למיקן מקרא נפמח דבכל קרא ל"מ מנהג סמימחא בקרקע וי"ל וי"ע:

ורג"ה יה"מ כ' בש"י דקנין סמימחא הוי רק דרננן אבל בשו"ת ח"מ חו"ד ספי"ד וח"מ"מ סי' י"ב אום ב' העלה דמאי קנין על ידו. וע' בתו"ם מהר"ם מונק סי' ה' והש"י סי"א ח"ב ספי"ב אם תושיל להקניע קדושה בטור ופשמע דלא ה"ל טה"מ וע' בש"ת כה"ת ית"ל סי' ה' וסי' י"ד עוד בדיונים אלו. והנה מ"ס הכנ"ה דבמדינתו ית"כ ל"ד מושיל להקניע קדושה בטור ועיין בל"מ"ס ב"י ד"ט"ס ח"ט ע"ג דיבר במדינתו אכמ"כ כי כלל ה' הנהיגה יקיימים דיטרים ונפרע בתק"כ נגמרים כל האסתי"ס גרושים ולא י"ט א"ה ש"מ בש"ס אופן ט"כ מושיל התק"כ לקנה קנין נשכר אבל במדינתו י"ע אם יש להודות כן כי אין

סמימחא כן כלל בין מנהג הסומחים שהיה טקח כ"כ להחזיק בלא פקד כלל רק האנשים שהשיג מקיימים דיבורם והמה ממש"ס בשו"ת ב"ס"י. והנה נראה דיש לפסוק רק מי שפטר עובר התק"כ ל"ד וע' ספי"א ח"ג סק"ב שחילק ג"כ בזה בין ע"ד פראג לע"ד מין לענין קיום הקנין ע"י התק"כ יע"ש:

ועיין בשו"ת ספי"א ח"ג סק"ב בח"י דאפי' מש"ס לא יחויב אבל דבריו ל"מ וקצתו ועמ"ס ככש"פ אש"י ע"ד בזה. וע"ש בש"מ ספי"א ח"ג ד' בד"ן עשה ח"כ על קרקע ומטלטלין ד"ל אש"י דמאי לנני מטלטלין שיב מהני גם לנני הקרקע ופלטל מהא דתו"ם ר"ג יע"ש בזה דבריו ל"מ:

סעיף ב וכן כל דבר כ' שנתן הלוקח פרושה כו' מדברי הסמ"ע משמע להדי' דרוקח בלא נזון כל המעות מהני קנין סמימחא דל"ס בזה גזירה שמה יאמר לו נכרטי חשיך אבל נכתן כל המעות שיך גזירה חו"ל ולא מהני אפי' אם נהגו לקנות בכסף ל"ד וכ"ה ביתר ביאור בדרישה יע"ש וע' בשו"ת חינוך בית יודא סק"ד שחילק על ההפ"ט וע' ב"ס ג"ל מ"ס בזה וע' בתו"ם ח"ס ח"מ פ"ט טה"מ ג"כ דברי סמ"ע בל"ע ובפרט להסבירים דמאי מושיל בכסף וכפי' רמ"א סק"ח פ"ו דמאי כחן המנהג והפרישה עיקר פשוט ש"ס מאוס דס"ל דהנזיל לא מהני יעו"ש"ה בדרישה וסב"ן וע' בשו"ת רמ"א סק"ד שהבין כונה הסמ"ע דמקלח משום קונה בכסף ל"ד משום דל"מ גזירה שמה כו' והנה דבריו דבכל גווני לא פלוג רבנן אבל כונה סמ"ע רק בדזה מהני המנהג פכ"ס וכח"כ וע' בשו"ת כפי"ר סמימחא להרא"ש סר"ג שפסק להדיא דאם נהגו לקנות בכסף ל"ד אף דשיך בזה גזירה שמה יאמר כו' אפי' מהני הקנין יעו"ש"ה ובמדינתו י"ל שרוב הסומחים מקיימים המקח לתם סמורה כנגד הדרלון שנתן וכן אם שילם לו כל המעות אין ש"ס פה לשטת וז"ל מהני מטעם סמימחא וכן הסכים עמו האג"ר"ק לטוב דתו"ם כפי' ותפרס א"כ ל"ג ע"ד מכירה שקורין של"מ פס"ל

בש"מ ח"ב מהני המנהג ואם עשה ג"כ תק"כ עם הדרלון קנה גם שלא כנגד משותפו ואף דמבוחר ברמ"א סק"ל ספי"א דכערטון ל"מ רק ע"ד משותפו הי"ט בכסף ל"ד דמאי בקרקע אבל בל"מ תק"כ שאלה סמימחא קנה הכל מנהג המנהג: [ג]

ש"מ ואי פ"י שמוקע כ"י כ' ע' זל"א ח"מ אום ח' דודאי נריך שיה המנהג כדור ופשוט וע"ש בש"ס גדול א' דכמדינתו מדין שבושה נעשו בה והמנהג מנהג השבועה ולפי' מהר"ם הובא בל"מ שבושה משאי קנין (עמ"ש"ל סר"ו ור"ס בזה) והכי דנהגו משום שבושה גם בקרקע מהני. וע"ש בש"ס כנה"ג דגוף דין קרקע אי שיך ט סמימחא חל"א במחלוקת הפוסקים. וגם ספי"ד דעמו כן ועמ"ש"ל סי' קמ"ג בש"מ ח"מ בד"ן תק"כ בליטולאיש והכל לפי הענין דאם נראה דמ"ד יש לפסוק דהוי התק"כ ל"ד קנין כנ"ל וע"ש ויש לנב"א אם המנהג מושיל לקנות גם כדש"ל"א אם נהגו להקטעו בקנין זה:

ורג"ה בקמ"ס ספי"א מהנהג"ל דבכח טו"ס ר"א דמילה (ומ"ס מ"ס בקמ"ה שמה כ"פ הכונה) דמהר"ם היה אומר מי שגזר להכירו להיות כש"ל בריתו או לזול כ"ט נריך לקיים ואפי' דא"מ דלג"ל מ"מ הוי"ל והמנהג סמימחא מה שטרדים ביניהם זל"א נריך לקיים עדין סמימחא ול"ע וה"ר יחיאל ויחיאל היה אומר דאם היה משתדל שטרס מעוברת ה"ל דלג"ל וי"ט כלום דסמימחא לא מהני רק בנש"ל דמשיל ב"י קנין הלכך מושיל המנהג להחשיבו כקנין נשכר אבל דבר שאלך יושיל בו ש"ס קנין כ"ט בשל"ל לא מצינו שושיל ט המנהג פכ"ד. ועיין בתשכ"ן קנין סי' פ"ח"ה ש"ס מבוחר פלוגתא ט וע' בשו"ת רדב"ז ח"א סי' רע"ה שפסק כן בשו"מ דמי שהמ"ח להכירו להיות כש"ל אלא בשדה מעוברת כיון דהוי דלג"ל גם המנהג איש מושיל והביא ג"כ דברי הר"י הג"ל יעו"ש"ה וכ"ס הש"ס פ"ח ד"ב"ק סי' ה' והביא דברי המדרי וע' בשו"ת רע"א סי' ק"ג"ד שפסק כן בשו"מ. וע' ב"י בית הלוי אופן ע"י מ"ס בזה. ח"ל"ס בתו"ם הרא"ש כ"ל ר"ג סי' כ' כסב ח"ל ושה פטענו היורשים לכתל הסכירות משום דהוי דלג"ל ודש"כ"ר אי מודה לדברייהם דמ"מ אין קנין נש"ס במכירות דלש"י ח"ב גמול ח"א יוכל להקטעו להכירו לש"י כקנין מוטל להנאה ע"מנה ואין דבר שחול עליו הקנין ואין קנין להנאה אלא בתנאים כ' וכ"ס מכירות דהוי דלג"ל וא"כ ח"ל שאלו רואה מוטל אש"ך כל היום שחוכים ע"ז ואין בה"ס חזיה וכן הודו היורשים כו' ופ"ן פנה"ו כן הוי קנין דל"כ מהיה כדלמדי' כפי"ל ה'.

Mishpat Shalom cites a novel ruling that if that the local custom is to recognize the rendering of payment as a *kinyan*, it would be effective as a *kinyan situmta* [a form of *kinyan* based on accepted practice], and the sale is final. If the merchant wrote a bill of sale (Shtar) in return for the payment, then it is certainly a *kinyan*.

משפט שלום סימן ר א
מחדש שבזמן שנהגו לקנות בכסף ל"ד קנה מדין סמימחא, והסכים עמו בעל השו"מ, וכ"ש אם גם נתן לו שטר מכירה.

(טו) וכיון שטעמא משום הכי הוא וכו'. הכי אימא פסק הזהב (מז: ד"ה כך) וכמז שכן דעת רבינו מנחם (ענין מז: ד"ה מהני) וכמז המרדכי (פי' ג) שכן דעת אבי העזרי ורשב"ם ורבינו חס' כח"א. וכן

(טז) ובין אם המוכר השכיר. כ"כ לשם הרא"ש שלמד דין זה כתבו המוספות בזהו"ש (שם ד"ה א) גבי הא דלמרינן (סג) מאי אימא מדן היתה עליהם של לוקח מושכרת צד מוכר הקודם: צין רבי שמעון ורשב"ם אימא צינייהו דרז תקולא וכו'. וכמז הרא"ש

כתב בית יוסף במחלת סימן זה (סג) וכן מוכח בפסק אורו ואם צנו (ס"א) ונראה לי שאם התנו שתגמר קנייתם נמעות מכרן קיים ואין אחד

ולא היה כח במוכר להציל ולא נתעצל בהצלתו אפילו הכי הפסיד שיאמר לו הלוקח או תן לי מקחי או החזר לי מעותי ואפילו מי שפרע אין

צריך לקבל כיון שחוזר בו מחמת הפסד: (טו) וכיון דטעמא משום הכי הוא אם היה ביתו של לוקח מושכר למוכר והמקח שם אין הלוקח יכול לחזור

בו ואם יאבד באונס הוא באחריותו שהרי אם תפול דליקה הוא יטרה להציל ביתו: (טז) וכן אם המוכר השכיר ללוקח מקום בביתו והוא לה"ט דר בו מעות קונות

וגבי הא דלמרינן בזהו"ש מאי אימא צין רבי שמעון ורשב"ם אימא צינייהו דרז תקולא כמז רש"י (ד"ה כן חקינו) דלכ שכן כי מוקמת לחזרה ברשות לוקח מוכר נפשיה וטרה ומציל שאם ירעה הלוקח דליקה נאה יאמר חוזרי צי. משמע מדבריו דדוקא פוקד שביד האונס יכול לחזור צו אצל אחר שצא האונס אינו יכול לחזור צו. והגהות פסק ג' מהלכות מכירה (מז ט) כמז דהר"ף פסק דאף

לענין אונסין קאי ברשות המוכר עד משיכה כדברי הרב המחבר וכן מוכיח רבינו חס' ורשב"ם מהא דלמרינן בצרבעה פרכיס בשנה משחיטין הטבח וכו' וכן פסק ראב"ה ודלא כפירוש רש"י משמע מתוך לשונו שאינו יכול לחזור אחר שנשרפו ואפילו מי שפרע ליכא כיון

שמפסיד הכל לו וכן פירש רבינו חס' (פוס' סג) ור"י אצל ראב"ן (בי"מ ר"א: רב) פסק דמקבל מי שפרע עכ"ל ורבינו ירוחם צמחי"י חלק צ' (ג' ע"ד) כמז ספרות הר"ף והרמב"ם ואחר כך כמז ובספר המאור כמז דלא קאי ברשות מוכר לענין אונס לאן או לענין יוקרה חולא אלא

כשהיה יכול להציל ולא הציל אצל נשרפו וטרה ולא יכול להציל ולא חזר צו לוקח עד שנאנסו הפסיד לוקח מעותיו וכן כמז רש"י וראשון עיקר עכ"ל: ואפ"ל מי שפרע אין צריך קב"ב וכו'. יתבאר בסיומן ר"ד (פ"ט-ט"ו) בס"ד:

(טו) וכיון שטעמא משום הכי הוא אם היה ביתו ש"ך לוקח מושכר וכו'. ברש"י הזהב (מז). תן כ"ל משך הימנו פירות ולא נתן לו מעות אינו יכול לחזור צו נתן לו מעות ולא משך הימנו פירות יכול לחזור צו אצל אחרו מי שפרע מאנשי דור

המצול וכו' רבי שמעון אומר כל שהכסף צדו ידו על העליונה. ופירש רש"י כל שהכסף צדו וכו' פליג אדרבנן דלמרינן נתן לו מעות יכול לחזור צו אפילו לוקח ואמא רבי שמעון למימר מוכר שהכל צדו הוא דיכול לחזור צו אצל לוקח לא. ובגמרא (מ"ט): תניא אחר

רבי שמעון אימתי צומן שהכסף ופירות צד מוכר אצל כסף צד מוכר ופירות צד לוקח אינו יכול לחזור צו מפני שדמי כספו צדו פשיטא אחר רבא הכא צמאי עסקין כגון שהיתה עלייה של לוקח מושכרת צד מוכר טעמא מאי תקינו רבנן משיכה גזירה שמה יאמרו

נשרפו חטין צעליה הכא ברשותיה יניחו אי נפלה דליקה באונס אינה טרה ומייתי לה. ופירש רש"י פשיטא. הרי משיכה יש ואפילו רבנן מדו: מושכרת צד המוכר. והיו פירות מונחים צד הלוקח ולא שפקנה לו חזרו צמיתים המעות דכיון שקבל השכר נקנה המקום למוכר

כל ימי השכירות ומצלו עלי מוכר הוא אלא רבי שמעון אימתי ליה מעות קונות דבר תורה ומשיכה תקנתא דרבנן והכא לא יאמרו לוקח תקנתא דטעמא מאי תקון רבנן וכו' לב. כלומר הכא כיון דליכא למימש שמה יאמר לו נשרפו וכו' לוקמיה אדני תורה עכ"ל: ודהר"ף

והרא"ש (סג) כתבו דין זה וכמז דאף על גב דהיי מילי לרבי שמעון אינון מדברי שמעון נשמע לרבנן. וגם המרדכי ברש"י הזהב (פי' ר"ז) פסק כן. וגם הרמב"ם פסק ג' מהלכות מכירה (ה"י) כמז לפיכך אם היה צדו של לוקח שיש צו החפץ שנמכר מושכר למוכר לא

תקנו לו משיכה שהרי המקח ברשות הלוקח ומשנתן את הדמים נקנה המקח ואין אחד מהם יכול לחזור צו. וכמז הרב המגיד ודברי רבינו לר"ך עיון דמשמע שהוא סובר דטעמא משום דחזרו של לוקח קונה לו אף על פי שהיא מושכרת עכ"ל. ואני אומר שאין נראה

כן מדברי הרמב"ם כי ביאור דבריו כך הם לפיכך אם היה צדו של לוקח וכו' לא תקנו לו משיכה שהרי המקח ברשות הלוקח כלומר ועל כרחין שטרות ומצלו עלי להציל צדו הילכך משנתן דמים נקנה המקח וכו' לב: כתב רבינו ירוחם צמחי"י חלק צ' (ג' ע"ד) ואם

היתה עלייתו של לוקח מושכרת למוכר אין הלוקח יכול לחזור צו ואם נאנסו הפסיד לוקח ודוקא כשהלוקח דר צדו תחמיו אצל אם שכר לוקח צד צפני עצמו למוכר יכול לחזור צו לוקח ואי נאנסו נאנסו למוכר והרמב"ם כמז שאפילו שכר לו צד צפני עצמו שיכול

לחזור צו עכ"ל. וטעמות סופר יש כאן וצריך להגיה שאפילו שכר לו צד צפני עצמו אינו יכול לחזור צו לה. וכדברי רבינו ירוחם מלאמי בשם תלמידי הרשב"א לה' ח"ל הילכך אם עליית לוקח מושכרת למוכר והוא דר באותה חצר כה"ג מעות קונות ואינו יכול לחזור צו

עכ"ל [בדק הבית] וכן כתב הרישב"א (בי"מ ס"ט: ד"ה בגוין). ואין נראה כן מדברי הפוסקים שלא הזכירו כן [עד כאן]:

(טז) ובין אם המוכר השכיר וכו'. כך כמז שם הרא"ש שדימה דין זה לדין היתה עלייתו של לוקח מושכרת צד מוכר שכתבתי

פרישה

(טו) אם היה ביתו ש"ך לוקח מושכר בו. גמרא פרק הזהב דף מ"ט וכמז שם רש"י דלא שייך לומר שפקנה לו חזרו של לוקח שהמוכר דר צו

ללוקח צמיתים המעות דכיון שקבל הלוקח השכר מהמוכר נקנה המקום למוכר כל ימי השכירות ומצלו על מוכר הוא אלא משום דהלוקח יערם

הגהות והערות

כח"א* דברי החוספות שהזכיר בית יוסף בהמשך דבריו הם על שם רבינו חס': יוקרא וזולא: [לב] עד כאן לשון רש"י לפנינו: [לג] בכסף משנה מסיים

דמיירי דוקא בלא חזר בו הלוקח ואפילו הכי פריך עלה והוא לא משך אלמא להדיא דאפילו בלא חזרת הלוקח ברשות מוכר נאנס כיון דלא משך הלוקח

(הגהות הב"ח אות ב שם). וראה עוד מ"ש הפלפולא חריפתא שם ס"ק ע: [ל] ודבריה הנמוקי יוסף כח ע"ב והר"ן בהובח שם נראה דרעתם דרש"י

ס"ל בהר"ף. וראה שיטה מקובצת לסוגיין ד"ה והר"ן כתב שהוא מחלוקת הראשונים בפירוש שיטת רש"י: לא תיבנות לענין אונס' ליאת ברבינו ירוחם וככ"י דרפ"ר ונטפפו בדפוסים מאוחרים ע"פ חודשי הגהות דפוס

בס"י ד"ה וכו' כתב הרמב"ם: דיהתפורט, אמנם בחזרת דבריו שם איירי באונס ועליה קאי "א"ר לענין יוקרא וזולא: [לב] עד כאן לשון רש"י לפנינו: [לג] בכסף משנה מסיים

נקנה המקח "בדין תורה". וראה להם משנה שם שמבאר דברי הרב המגיד: [לד] "באורא נראה דרייק לשון "שאפילו" מדלא כתב "ואם" שכר וכו', וגם אפשר דסתימת הרמב"ם למד כן: [לה] כ"כ בנמוקי תלמידי הרשב"א

(שיטת הקדמונים) מט ע"ב אמנם שם הוא בלשון אחר: [לה"א] בבית"א אחד הנוסח מעות קונות "אם הוא דר במקום ההוא" וכו' וכו': [לו] באן מקום דברי הפרישה דלהלן וכו' בכת"י ב. ובכת"א א ובדפוסים נדפסו דברים אלו בס"י ד"ה וכו' כתב הרמב"ם:

Where the merchandise has already been ruined, *Rashi's* opinion is that the buyer cannot choose to retract. The other *Rishonim* disagree and permit retracting the sale whether the merchandise has already been lost or if it appears that it will.

בית יוסף סימן קצח בב"י מדייק משיטת רש"י שרק אם עומד ההפסד לבוא אז יכול לחזור בו מקנין מעות, משא"כ אם כבר נפסדה הסחורה דאינו יכול לחזור בו. אולם בשאר ראשונים מביאר שלגבי אונסין הסחורה היא ברשות המוכר, ובין שכבר נפסד ובין שעומד להפסד יכול הלוקח לחזור בו בלי לקבל מי שפרע.

סימן רד סעיף א' א אע"פ שלא נקנו לו המטלטלים כו'. סימן רד סעיף א' אן כמו שנתבאר. היינו צמין ק"ח וק"ט כמז בשלמי גזורים דפרק שנים אוחזין [ב"מ א' סוף ע"ב מדפי הר"ף], ומ"ג: בן א"ב ב"ב מי שפרע. צמין סעיף ד' כמז הממכר וטקסו: ג' מדברי הגהות אשרי שם [סי' ב'] מוכח דלע"ג דקיימא לן דנדנדיה בעלמא אינו נגמר המקח, מ"מ לאחר שנתקנה שבעה היסט, אם לאוין טוען לשמעון אמה עשית המסחר עמי על כלי פלוני ומכרתי לו, והלה כופר, אע"פ שהכל ניד שמעון ואם היה שמעון אומר אני חוזר כי היה פטור מכלום, עכשיו שוכפר מני להשיעו היסט, עכ"ל. ואין דבריו נלאין, [כ"ח] דיכול לחזור א"כ למה ישבע. ודברי הג"ח אשרי שם יז לפרש שקנה צמין המועיל, וכמ"ל לקמן ריש סימן רכ"ז וסוף [ב"ב] ע"ש דוק: ג' ודחייב א"ב ב"ב מי שפרע. מי שאינה לחצרו נשיעור שעות והלוקח נתן לו דמים ולא משך עדיין, והמחלה רלה לחזור, אינו צריך לקבל עליו מי שפרע אף הלה רוצה להחזיר לו האוהלה, אכל המחלה צריך לקבל מי שפרע בלא רוצה לחזור, כן

ע"פ מחזורי תוספתא

סימן רד

אימתי מקבל החוזר בו מי שפרע ומתי נקרא מחוסר אמנה

אמנה

ובו י"א סעיפים

א א"מי שנתן דמים ולא משך המטלטלים

א"אף על פי שלא נקנו לו המטלטלים כ"כמו שנתבאר כל החוזר בו ר"בין לוקח בין מוכר לא עשה מעשה ישראל (כ"ח) חייב ב"לקבל מי שפרע *ואפילו לא נתן אלא מקצת הדמים.

ב ב"נתן דמי המקח ונאנס קודם שיקחנו ואמר ליה תן לי מקחי או החזר לי מעותי אף על פי שיש עדים שאבד באונס ולא היה כח במוכר להצילו ולא נתירשל בדבר הרי זה מחזיר הדמים *ואין כאן מקום למי שפרע ציונים ומקורות סימן רד (6) לטון רמב"ם פ"ו ממכרה ה"א. (7) טור סימן קל"ח סעיף י"ד ונכמ"ס שם פ"ג מבכירה ה"ז.

ש"ד כות"י: ע"פ ספסי' ג' ע"ש וטעם חוב' ע"ש פ"ה ע"ש [ק"ח]

באר הגולה

סימן רד סעיף א' א. א. משה פקד ד' דמי דף מ"ד ע"ל. ב. כן כמז הרמב"ם ריש פ"ו מהלכות מכירה, וכן כמז הטור [סעיף א' א] ושמות הוא, דמיון דטעמא לפי שאינו עומד בדברו מה לי מוכר מה לי לוקח. [ב"י ס"ט. ג. כדפי יוסף דלאמר ערובו כנגד כולו הוא קונה, ופירש רש"י, ערובו מקצת מעות, ובלאמרינן שם בגמרא דברקע לקנין גמור וצמולטלין לקבל מי שפרע, שם דף מ"ח (ע"ל) [ע"ב]. סעיף ב' ד. רמב"ם שם פ"ג [מסכירה] דין ו', וכן כמז הטור צמין ק"ח סעיף י"ד, וכן כמז הר"ף [ב"מ כ"ח ע"ב מדפי הר"ף] והר"ש ב"ר פקד פקד הוהב [שם סי' ח']. *ד. שם כמז [סימן צ"ח] סעיף (י) [י"ד], וכן כמז הר"ף [ב"מ סי' ע"ב ד"ה כד תקנו] בשם הגאונים, אכל כל שחוזר בו קודם שזיגע האונס מקבל מי שפרע, והא ללא חזירו צעודל דחמרה דעבי למנכסיה שם דף מ"ט ע"ב דעבי לקבולי מי שפרע, לאו ראהי הוא, דאינה לא אמו אלא ללא לוקח יכול לחזור בו, אכל אה"כ דעבי לקבולי מי שפרע, וז"כ רבינו מנחם [שם], וכן אמרו בשם רב אלעזר. וז"כ מלמדי הרשב"א בשם ר' יצחק בר לואן [הובא בב"י סימן זה סעיף ט"ה, וז"כ המרדכי ב"רם הוהב [סי' רצ"ח] וכו'.

ביאור הגר"א

סימן רד סעיף א' א. אין לוקח כו'. שם [ב"מ] ע"ל ז': ב. לא עשה כו'. שם מ"ח ז' דלמדי [שמות כ"ב כ"ח] צמין כו', ועיין רש"י [ד"ה בנתיב בושח], ולטון הר"ף [ב"מ ע"א מדפי הר"ף] ושמעון מהל דכ"ג לאו *ששה מעשה ישראל הוא: ג. ואפילו כו'. עיין גמר הגולה [אות ג'], וכן הוא בירושלמי להדיא [ה"ב] מד בר נש יהיב דירין למטבחין, טור ב"ב, אמה ענדל קומי ר' מיא בר יוסף ור' יוסף, ר' מיא בר יוסף אמר או ימן לו כדי ערובו או ימסור אותו למי שפרע, ור' יוסף אמר או ימן לו כל מקחו או ימסור אותו למי שפרע: סעיף ב' ד. נתן כו'. שם [ב"מ] מ"ז ז' אלא גזירה שמה חטול כו', וכמז הר"ף [ב"מ ע"ב מדפי הר"ף] ושמעון מהל כו', וז"כ הרמב"ם [פ"ג מבכירה ה"ז] ע"ש וטעם. ונחולין [פ"א א] ועירובין [פ"א ב] דר' פרקין ט' לפיכך אם מת כו', שמע דאף מי שפרע אינו מקבל, וכן גר' פרקים פ"ח שם והא ללא משך כו'.

פתחי תשובה

סימן רד סעיף א' א. א. שלא נקנו לו. עיין באר היטב [סק"א] עד ודברי הגהות אשרי יש לפרש שקנה בקנין המועיל כו'. ועיין בתשובת חתם סודר חלק ח"מ ריש סימן ק"ג מ"ש בזה: ב. המטלטלים. עיין בב"י סעיף ה' בענין אי שייך קבלת מי שפרע בקרקעות היכא שלא נגמר המקח, כגון אם נתן כסף במקום שכחבין השטר שלא קנה בכסף, ע"ש שו"בא מחלוקת הראשונים בזה, וגם בדרכי משה לעיל סימן ק"צ אות א' [בקהן] מזה. ועיין בתשובת רבינו עקיבא איגר זצ"ל סימן קל"ד, כתב שם בפשיטות דגם בקרקע שייך מי שפרע היכא דלא קנה במעות, כמבואר בתוספות כתובות דף צ"ג ע"א ב"ה ע"ד, וכתב דחידוש בעיניו, דבסימן ק"צ סעיף ד' איתא אבל במקום שדרכן לכתוב שטר לא קנה, ולא נזכר בשום פוסק דצריך לקבל מי שפרע, עכ"ל. [וחידוש בעיניו שלא הוזכר דברי ה"ה וה"מ הג"ל. ואולי מ"ש ולא נזכר בשום פוסק, כוננו על האחרונים מפרשי השו"ע. וגם מ"ש כמבואר בתוספות כתובות כו', הנה גם בתוספות ב"מ דף י"ד ע"א ב"ה ע"ד שלא החזיק מוכר כו', אלא דבתוספות כתובות שם מבואר כן להדיא טעין. ועיין בתשובת משכנות יעקב [ח"מ] סי' (מ"ו) [ג"ה] שהאריך בדין זה, ומסיק, מאחר שדעת הרבה גדולי הראשונים דגם בקרקעות יש מי שפרע, ה"ה הר"ף [ב"מ כ"ח ע"א מדפי הר"ף] והמרדכי [קדושין סי' תי"ד] והעיתור [מאמר שני קנין] ובעלי התוס' [הג"ל] והר"ן [ב"מ מ"ט ע"א ד"ה דברים] והרשב"א [שם סי' ע"א ד"ה הוא] והגהות אשרי [שם פ"ד סי' ח'], ולא מצינו חולק בהדיא על דבריהם וזולת (הרמב"ם) [הרמב"ן], שם מ"ח ד"ה [בתב] והרשב"א [בחושי] המלמדי הוהב כ"כ [שם] שהיו כמסתפקים בדבר אבל לא חולקים, בודאי יש לפסוק כן לד"נא, ע"ש. ועיין מה שכחבתי לעיל סימן קע"ה סעיף מ"ט ס"ק כ"א: ג. לקבל מי שפרע. עיין באר היטב [סק"ב] שכתב, מי שאינה לחצרו בשיעור שותו כו', עד אלא דשניהם צריכין לקבל מי שפרע כו'. ועיין בחידושי רע"ק איגר זצ"ל למסכת ב"מ דף מ"ט ע"ב והוהב קצת לסימן רכ"ז סעיף ח' סק"ה:

חידושי רע"ק א

מבטו מברת לו חפץ צמין מ"מ. אלה כופר, אם צריך לשבע היסט, עיין ש"ן (לעיל) [דמיון] סימן רכ"ז סק"ב: כ"ח. ב' הרי זה מחזיר הדמים, י"ב. דעם ה"ה [ב"מ כ"ח ע"ב מדפי הר"ף] דלון לוקח יוכל לחזור אם כבר נתמס ואין להכניע ע"ד בעולם. וכן א"י ידא פוסקין יכול לחזור כיון שהדבר עדיין בעולם, וכן גמשה הבהמה מקי פדיון בעולם ויכול לחזור עי"ש:

If the merchandise got ruined, the buyer may retract from the sale even if the seller was not at fault. Some say he may even retract due if he fears he may suffer a total loss. Sema explains that even according to this opinion, if he only stands to lose part of the merchandise he may not retract. It is apparent that a price change would certainly not be enough to allow retracting from a cash sale, unlike Mechusar Amana where some opinions allow retracting a verbal commitment when the price changed.

שו"ע חושן משפט סימן רד סעיף ב', סמ"ע סק"ה שוכשיש הפסד או חשש הפסד הבא על החפץ מותר ללוקח לחזור ואין עליו מי שפרע. וכ' בסמ"ע דהיינו דוקא מחשש שיפסיד כל המקח, ולא רק מקצתו. אגב מבואר מזה דודאי אין היתר של "תרי תריע" לחזור בו מקנין מעות, ולא דמי למחוסר אמנה שיש סובריים דמותר לחזור בו כשנתנה השער.

בהדור קניגסבר שאספי

שנהמ"ס

סעיף ב' הן מפני שהוא ירא להפסיד. פירוש, אע"פ שעדיין לא הפסיד כלל, ואין המוכר יכול לומר לו כשפסיד אחזיר לך דמי מקחך וכל זמן שלא הפסד עדיין אין עליך לחזור, כי הלווקא יכול לומר לא יחלה לי למיקם עמך אח"כ דניגא דיינא, גם שמה אחר *שפסיד לא יהיה לך ממה לפרוע לי: הו' להפסיד כל' המקה. דקדק וכתב כל המקמ, לאפוקי אם אין לו לירא אלא מקלמ הפסד, כגון שקנה יין וירא שיחמץ*, כן כתבו קלמ פוסקים. ועיין בב"י ובד"מ [סעיף ט"ו-י"ז] שכתבו דעות צוה: סעיף ג' ה' ו' כתבאר בפסוק ר"ש ועיין דקמן בפסוק ר"ש סעיף ו'. ר"ל שם נסימן ר"ט סעיף ו' כתב המחבר דהפוסק צהימר וחזר צריך לקבל עליו מי שפרע, ומור"ס כתב שם דהפוסק צהימר אין צריך לקבל עליו מי שפרע, ע"ש: סעיף ד' ה' ו' אוררין אותו. "אותו" לאו דוקא הוא, דהא מסיק, ואומרים "ממני" שאינו עומד דניכורו, ולא נא כאן אלא לומר שאוררין על זה, ולאפוקי ממאן דלמר [ב"מ מ"ח ע"ב] שאדועי מודעיין מילט לא לייטעין: (ו"ו) הן מאנשי דור המבורא בו. נפרשה [סעיף ב'] כנחמני

פסק הב"ח נסימן רכ"ו [סעיף ד' ד"ה גרסין], ע"ש שרואה להוכיח כן מדברי הגאון שהביא הר"ף פרק המוכר הספינה [ב"ב מ"ב ע"א מדפי הרי"ף] ע"ש, ולא ירד לעומק דעת הר"ף, גם הדין לימא, אלא דשניהם צריכים לקבל מי שפרע, דכלל הוא דעמוה לענין מי שפרע הוא כמשיכה לענין דקנה ומחזיר אונאה, וכ"כ נפשיטות הרמב"ן בחידושו פרק הספינה [פ"ג ע"ב ד"ה אמר], ע"ש צאורן שהוכיח כן [*על נכון, ומהחזימה על הב"ח שלא ראה דברי, אף שקלמ משמע דדברי נמוקי יוסף לשם כדעת הב"ח, המדקדק שם אין ראייה מדברי, וכ"כ שדכי הרמב"ן וכו'... [*נכונים ודברין] (ויציאור ירושלמי) הגאון נדחיס כמבואר ברמב"ן ממכה הוכחות ולאיזת, חזו כונת הר"ף ודוק, כן נ"ל: סעיף ב' א' ו"יא דה"ה בו. וכן פסק הב"ח [סעיף ד'] עיין בתשובת רשד"ס [ח"י"מ] ס' ר"ל [קש"כ]: ה' להפסיד כל' המקה. ע"ל ציוד סימן קט"ה [סעיף ד'] סעיף ד' ה' ממי שאינו עומד בדבורו [ל"ו] ויש אומרים שאומרים לו הוא יפרע ממך אם אינך עומד דניכורך ויש אומרים שאומרים לו נכניס!.

ציונים ומקורות ג) טור נסימן זה סעיף י"ח) ט"ה בשם הרא"ש ב"מ פ"ו סי' י"ג, וכן פסק ה"ה שם ב"ח ע"ב מדפי הרי"ף בשם הרא"ש ור"ם שם מ"ד ע"ב תר"ח א"י ד"ע י' ד' שם נלמדים פ"ו ממכירה ה"ב. ה' טור סעיף ב' בשם הרא"ש ב"מ פ"ד סי' י"ג. ה' מדרש סוף פרק ה"ה שם סי' ש"ה. ד"מ ב'. סימן רד' (ו' בד"ר: ויש אומרים לו.

דניל דנקט הני, משום דבהני נפרסם השגתה השם יחנך על מעשים הרעים דבני אדם ופרע להן צפומני לפי מעשההן, ומשום הכי נמי אמרו וממרים שטבעו צ"ס, מפני שטבעיה צ"ס סוף היה גדול שצניסם וצדקן ההשגמי, שדבר שדו להשליך בני ישראל צ"ס נא עליהן: (ה"ה) הן ממי שאינו עומד בו. ס"ל להרמב"ם [המובא בציונים אות ד'] שאין מקללין לנוכח, אלא מטילין הקללה צפני זה החזר צקסם על כל מי שאינו עומד דניכורו, והוא שמת וידע שגם עליו קאי. ומור"ס כתב דיש אומרים [והוא דעת הרא"ש והטור [המובא בציונים אות ה']] דלומרים לו הוא יפרע "ממך" לנוכח:

ערך להם

סימן רד סעיף ג' בסופו. במספר ר"ש דין ה'.

באר הגולה

ה. טור נסימן זה סעיף ט' [י"י] בשם הרא"ש [שם פ"ד ט"י י"ג] מענדל הנ"ל מדלג קאמר והא צעי לקבולי עליה מי שפרע וכו', אלא דליכא מי שפרע אלא היכא דחזר מתמת ויקרא חולל, וכ"כ המוש' שם דף מ"ז ע"ב [ד"ה א"ה] וכ"כ רבינו ירוחם נתיב ט' חלק ד' שכן דעת רבינו האי ורבינו מס, וכן נ"כשחזר מתמת שהיה יין והחמץ כיון שהוא פסידא קלמ [*מקבל מי שפרע]. וכ"כ הר"ן [שם] בשם הרא"ש. וכתב הב"ח [סעיף ט'] שצ"מ מקום דליכא פלוגמא דרבוהמא קולא לנמנע ותומרא לתובע ואינו צריך לקבל מי שפרע. סעיף ד' ו. לשון הרמב"ם שם [פ"ו ממכירה] דין ב' צ', ושם [ב"מ מ"ד ע"א] נמשנה, וכ"כ ב"י [סעיף ב'] בשם הלמדי הרשב"א. ו. כתב הב"ח [סעיף ב'] ש'אונקטינין לקללו שלא לנוכח נלשון המשנה והבחימא [שם מ"ח ע"א] צ"ת דין שהוא דן לפניהם, צ"ן שנמנלו שם רביס או מועטים.

ה. ו"יא בו. מענדל דני פרוק רופילא שם [ב"מ] מ"ט צ', ולא קאמר רב קדרא לקבולי עליה מי שפרע, ועיין חו"ס' שם מ"ז צ' ד"ה או ור"ם מפרש כו'. וקצרה הראשונה ס"ל דנחמת צ"ן לקבל אלא דלא אחשיל אלא אם יוכל לחזור, וכמ"ש שם מ"ט א' והא צעי לקבולי כו', אמר להו הכי נמי, ואעפ"כ לא אמר נראשונה משום דלא אחשיל להא: (ליקוט) ו"יא בו. עיין צ"ח הגולה [אות ה'], ועיין חו"ס' דנכורות י"ג צ' צד"ה הכי קאמר כו' א"כ כמו כו', ועוד דלכן כו' (ע"ס): *ו"יא בו. וקצרה ראשונה חולקים על זה, ועיין צ"ח הגולה [אות ד*], וכ"כ במלממות [ב"מ כ"ה ע"ב מדפי הרי"ף] בשם רבינו חננאל [שם מ"ט ע"ב] והגאון, ע"ש. ועיין מש"ש: סעיף ד' ו. ב"ב ד. *חוספתא צ"ל מקבל מי שפרע, עומדין צ"ד ואומריין **לו מי שפרע כו': ז. ומאנשי בו. שם [ב"מ] מ"ח א': ה. ממי בו. כן לשון הממתינין [שם מ"ד ע"א] וגמ' [שם מ"ח ע"א]: ט. ו"יא שאומרים לו הוא יפרע בו. ממ"ש שם מ"ח צ' לייטעין ליה:

פתחי תשובה

סעיף ב' ה. ו"יא דה"ה למי שחזר בו כו'. עיין בתשובת נודע ביהודה [מהדורין] חלק יו"ד סי' ס"ט בר"ה וראיה לדבר: ה. מפני שהוא ירא להפסיד כל המקח. עיין סמ"ע סק"ה שכתב, דקדק לכתוב כל המקח לאפוקי אם אין לו לירא אלא ממקצת הפסד כגון שקנה יין וירא שיחמץ בו. וכתב בספר שער משפט [סק"ה] דמדברי רבינו ירוחם [נתיב ט' ח"ד] שהביא ב"י [סעיף ט"ו] משמע דאף שכבר נפסד יש חילוק זה, דאם נפסד לגמרי אינו מקבל מי שפרע, אבל משום הפסד קצת כגון יין והחמץ מקבל מי שפרע. וגראה דדוקא ביין והחמץ מקבל מי שפרע, אבל אם נאנס קצת מהמקח וליתא בעינא, אף שנשאר הרבה אינו מקבל מי שפרע, דכיון שנחסר לגמרי בעיין הוי כנפסד הכל ואינו מקבל מי שפרע נגד החסרון, ולא דמי ליוקרא ווולא ויין והחמץ שהדבר בעין אלא שנתקלקל, אבל מה שנחסר מהמקח גרע טפי, וכן מוכח מדברי התוספות בבכורות דף י"ג ע"ב בר"ה הכי קאמר כו' ע"ש:

באר היטב

סעיף ב' ה. ו"יא. וכן פסק הב"ח. ועיין צי"ד סימן קט"ה ונתשובת רשד"ס סי' ר"ל. [ש"ך סק"ג-ד]: ה. ירא. פירוש, אע"פ שעדיין לא הפסיד כלל, והמוכר אינו יכול לומר כשפסיד אחזיר לך דמי המקח, כי הלווקא יכול לומר לא יחלה לי למיקם עמך דניגא דיינא, גם שמה אחר כך לא יהיה לך ממה לפרוע. סמ"ע [סק"ה]: סעיף ד' ו. אורו. לאו דוקא הוא, דהא מסיק ממי שאינו עומד בו, אלא לאפוקי ממאן דלמר שאדועי מודעיין מילט לא לייטעין. שם [סמ"ע סק"ה]: ז. המבור. נ"ל דנקט הני, משום דבהן נפרסם השגתה השם יחנך על המעשים הרעים דבני אדם ופרע להן צפומני לפי מעשההן, ומשום הכי נמי אמרו וממרים שטבעו צ"ס, מפני שזה היה גדול שצניסם וצדקן ההשגמי, שדבר שדו להשליך בני ישראל צ"ס נא עליהם: שם [סמ"ע סק"ה]:

חידושי רעק"א

שם. להפסיד כל המקח. בב"י [סעיף ט"ו] כתב בשם רבינו ירוחם [נתיב ט' ח"ד] דדוקא הפסיד לגמרי אבל לא הפסיד קלמ כגון יין והחמץ. נ"י. עיין חו"ס' צ"מ דף (ס"ה) [ס"ד ע"א] ד"ה א' חמפה:

לקבל מי שפרע אף בהזול או הוקר, זהו מפני שמעות הויין מדאורייתא קנין גמור, אבל דברים בעלמא אין צריך לקיים במקום שיש לו הפסד משינוי המקח, ואין זה מחוסר אמנה, דהא לא הבטיח לו בעת שהיה מקח כזה, וי"א דאפילו בכה"ג יש בו משום מחוסר אמנה, דכיון דבאיש אמונים הוי דברים גמר ענין מה לו לשינוי מקח. ורבינו הרמ"א (ס"ב) הכריע כדעה זו, והאחרונים נסתפקו בזה, ומירושלמי (ב"מ פ"ד ה"ג) משמע כדעה ראשונה [הגרי"א (סק"ס)], ונראה דמדינא וודאי אין בזה משום מחוסר אמנה רק ממידת חסידות [וא"ש הט"ו ודו"ק]:

ט וכן מי שאומר לחבירו ליתן לו מתנה ולא נתן, הרי זה ממחוסר אמנה, במה דברים אמורים במתנה מועטת, שהרי סמכה דעתו של המקבל בשעה שהבטיחו, אבל במתנה מרובה אין בזה חסרון אמנה, שהרי בודאי לא סמך המקבל על דברו עד שיעשה איזה קנין. ואם המקבל הוא עני והבטיחו לו בתורת צדקה, אפילו במתנה מרובה אינו יכול לחזור בו, כמו שיתבאר כעין זה בסימן רמ"ג (ס"ב), ועיין יו"ד סימן רנ"ה [נאל הגולה (סק"ט)], וכן אם רבים אמרו ליחיד ליתן לו מתנה, יש מי שאומר דנקראים מחוסר אמנה כשחוזרים בהם, אפילו אם היא מתנה מרובה ואפילו אינו עני, דברבים מקרי מחוסר אמנה אף בדבר גדול, מפני שהמקבל סמך על דבריהם שבודאי יקיימו, ועוד דעל כל יחיד לא יגיע מתנה מרובה [סמ"ע (סק"ד)], ויש מי שמשמע מדבריו שאין יכולים לחזור בהם כלל, דברבים הוי דברים כקנין גמור [הגרי"א סק"א], וצ"ע לדינא:

ב ז נתן דמי המקח ונאנס המקח קודם שלקחו הלוקח, וא"ל תן לי מקחי או החזר לי מעותי, אע"פ שיש עדים בדבר שנאנס המקח והמוכר לא נתרשל להציל ולא היה בכחו להצילו, מ"מ מחזיר הדמים ואין כאן מי שפרע, דכיון דעדיין לא קנה לגמרי הוה ההפסד על המוכר. וי"א דה"ה למי שחוזר בו מפני שהוא מתירא שיופסד המקח, ואף שעדיין לא נפסד רק שיש חששא שיפסד א"צ לקבל מי שפרע, כי זה לא נתקן אלא במקום שאין הפסד, רק שחוזר בו מפני יוקרא וזולא, בזה תקנו חז"ל מי שפרע, אבל במקום חשש הפסד לגמרי לא תקנו, ואין המוכר יכול לומר כשיופסד אחזיר לך המעות, דיכול הלוקח לומר לו לא ניחא לי למיקם עליך בדינא ודיינא. וי"א דזהו דוקא כשיכול להיות ההפסד בכל המקח, אבל במקצת הפסד אין לו לחזור בשביל חששא, אבל כשהיה ההפסד אף במקצת וההפסד קטן, יכול לחזור בו ואין כאן מי שפרע, כיון שעדיין לא קנה לגמרי, ודלא כיש מי שחולק בזה [כנ"ל, וכן מצאנו מהר"א (ב"מ פ"ד סי' יג), ומה שכתב השער משפט (סק"ב) מרי"ו (ני"ט ח"ד) אין לאיה כלל דדנריו כהר"א, עיין ב"י (סעיפים ט-י) ודו"ק]:

ז ה הנושא ונותן בדברים בלבד, אע"פ שיכול לחזור בו ואינו חייב במי שפרע, מ"מ ראוי לו לאדם לעמוד בדיבורו, אף שלא עשה שום קנין רק דברים בעלמא, וכל החוזר בו בין לוקח בין מוכר, אין רוח חכמים נוחה הימנו והרי זה ממחוסר אמנה, וזהו דוקא כשלא נשתנה המקח מהזמן שגמר עמו בדברים עד עתה, אבל אם נשתנה המקח, אין זה ממחוסר אמנה, ולא דמי למעות דצריך החוזר

רה דיני מסירות מודעות ומכירה ומתנה באונס וכו' כ"ו סעיפים:

ואפילו האנס מגזם לו שיכיהו ויהרגהו, מ"מ אינו מקנה לו בלב שלם, דאומר בלבו אתבע ממנו אחר זמן בדין או בערכאות, ואף שהאנס הוא אלם, הלא מצויין בעלי זרוע ליפול. וזה שאמרו חז"ל שבעת החורבן אגב אונסייהו גמרו והקנו שדותיהם [גיטין נה:] בלא דמים, שאני התב שהיתה שעת מלחמה והיו מופקרים להריגו

א דבר ידוע ומוסכם שכל פעולה שאדם עושה באונס אין עשייתו כלום, והרי גם עבירה כשעשה באונס אינו נענש על זה, כדכתיב (דברים כג טו) 'ולנערה לא תעשה דבר' דאונס רחמנא פטריה, וכ"ש בדבר הרשות, לפיכך אם אנסו לאדם שיתן קרקעו ומטלטלו, אע"פ שעשה קנין וחתם בשטר אינו כלום,

If a partial loss already occurred to the merchandise, one may retract from the sale.

ערוה"ש סימן רד סעיף ז' אם כבר אירע הפסד ממש, אפילו הפסד מועט, ג"כ יכול לחזור וליכא מי שפרע, דעיקר מי שפרע הוא רק למנוע חזרה כשיש שינוי שעה, אבל כשמגיע הפסד לא גזרו.

1* נמהדרות תק"ב ואילך שנתו שד"ר להחיותם לתיקון ולמנוחה לטובתם והוא שיש בטהרתם 2* נמהדרות תק"ב ואילך שנתו שד"ר להחיותם לתיקון ולמנוחה לטובתם והוא שיש בטהרתם 3* נמהדרות תק"ב ואילך שנתו שד"ר להחיותם לתיקון ולמנוחה לטובתם והוא שיש בטהרתם

סעיף ב' * [ג] מיהו י"א ב"ר, פירוש, ואז קונה אפילו במטלטלין דעת הרמב"ם [פ"ז ממכירה ה"ד], ושיש חולקין בחוב, והיא דעת הראשונים הנכונה מחילת המלוה, ודוקא במחילת חוב מה הנא מחמת מכר דליתו שכי, אבל מחילת שאל חוב, לא עדיף ממעות עמלן דלין קוין במטבע מטלטלין קיין גמור כי אס לענין מי שפרע ומכ"ס בסומן ר"ד [סעיף א], אבל (ב) קרקע דנקיט במעות, נקיט [גס] כה"ג: *2 [ג] אב"ט א"ה היה ע"יו חוב ב"ר. הטעם, דשאר חובות מחמת הלואה הוא שכיט וגזרו בו, משא"כ חוב המחמת מכר *3 וכנ"ל [ס"ג]. וא"ט, אעפ"כ במאי יקנה מיון דעתה לין המעות בעין, י"ל דשאר חו"ל כלילי המכר הראשון הוא בעין והחליפו עם הדבר שמוכר לו עתה*, כ"כ המגיד משנה פ"ה דמכירה [ה"ד]: *4 [ג] ונתרצו שניהם י"א קנה. עיין לקמן סימן ר"ד סעיף ו' בהמחבר ס"ל דחוב הנא מחמת הלואה דיתו כלילי המעות היו בעין ביד הלוקח ונתנו להמוכר בעד המקנס שקונה ממנו, דלף דלין מעות קנות, מ"מ חייב נמי שפרע, ה"ה נמי בחוב, והיא

דעת הרמב"ם [פ"ז ממכירה ה"ד], ושיש חולקין בחוב, והיא דעת הראשונים הנכונה מחילת המלוה, ודוקא במחילת חוב מה הנא מחמת מכר דליתו שכי, אבל מחילת שאל חוב, לא עדיף ממעות עמלן דלין קוין במטבע מטלטלין קיין גמור, וכמי שפרע לא איירי כאן: סעיף ג' ו' ערב י"א האחרון ש"ה חג. שהוא חג פני עמנו ומניין בחילתו בשר, אבל ערב יו"ט הראשון של חג טרודים במלות סוכה ולולב, ואחריו של פסח אינו חג פני עמנו, וערב יום כיפור אכלוס נשר עוף: ו' משחיטין אותו בע"ז ברחו. כיון דהמעות קנות דבר מורה, ל"ך הטעם לקיים מילתו, ואע"ג דיפסיד דלין לו קוים לקנות ממנו מומר הבשר: הו' ופספיד הדינר. פירוש, הדינר שנתן להטבח לימן לו בעדו בשר, והמותר הוא ברשות המוכר, וה"ה אס נתן להמוכר עד כדי דמי כל הבשר ומה. דמפסיד דמי כולו, ופשוט הוא. ועיין לעיל סימן קל"ה סעיף א' [ס"ג] מה שכתבנו בהו':

ג' י"ש זמן שמעות קונות 'שהעמידו הכמים דבריהם על דין תורה בבשר בארבעה פרקים

ואלו הם י"ע ערב יום טוב האחרון של חג וערב יום טוב הראשון של פסח וערב העצרת וערב ראש השנה שאם היה לטבח שור שוה מאה דינרים ולקח מהלוקח דינר כדי ליתן לו בשר כשישחוט ולא נתקבצו לו כל דמי השור 'משחיטין אותו בעל כרחו כדי ליתן הבשר ללוקח לפיכך אם מת השור מת ללוקח 'אומפסיד הדינר.

ציננים ומקורות (ג) המגיד משנה פ"ה הי"ד ממכר *5 נשם רמב"ן ב"מ מ"ו ע"ב ר"ה ושה"ש קדושין כ"ה ע"ב ד"ה ויש. ד"מ א'. וביצוני שישו' ובה"ה: ולין פסק הס' בי"מ מ"ו ע"ב ד"ה הכי ועיין ב"מ סעיף א'. סימן קצט (1) ממהדרות באה"ג ואילך: נקנין אותן. (2) ממהדרות באה"ג ואילך נדפסה הגיה"ה זו בסוף הסעיף.

ערך לחם

סעיף ב' בסופו. ועיין סימן ר"ד דין ו'. סעיף ג' בסופו. וי"א הדי"ה ה"ה נותן מעות על יין לקידוש בערב שבת דקנה. (מהר"ל מנהיגים בליקוטים בשו"ת ספר אור לי"ב).

באר הגולה

ד. כדלמרינן שם [בבבא מציעא ד' ע"ב] כהנא מלוה מקודשת כפירוש רש"י [ד"ה לא צריכא] ור"י *6. שם. ה. כהנא הרמב"ן [החובא לעיל אות ג'] והרמב"ם [קדושין כ"ה ע"ב ד"ה ויש] כמיון קושיא מהא דקדושין [מ"ז ע"א] כמו כהנא לעיל [אות ג']. סעיף ג' ו'. משנה חולין דף פ"ג ע"א ד' פרקים משחיטין את העצה וכו', וכפירוש רש"י שם. ו'. כאלוקימא דר' אלעזר אמר ר' יוחנן שם. ת. כמ"ך דר' יוסי הגלילי שם במשנה. מי שפרע מיון דמלוה הוא וכנ"ל, ומכ"ש כיוצאמי [קדושין פ"ב ה"ה] ר' חיה בשם ר' יוחנן קדושי מלוה לחומרין ונקנקות לא קנה ונמטלטלין לין מוסרין אותו למי שפרע, והביאו המגיד משנה פ"ו [שם], אלף דהקוגיא הניל כהנא מלוה הוא כמ"ש שם ו' ב' דאשה מתקדשת בהן, ועיין רש"י שם ד"ה לא לניחא כו', ור"ש כו'. אבל הרמב"ם דוחה הקוגיא דפ"ב דקדושין מפני קוגיא היא [ד"ה] דמים שכן כחליפין [ב"מ מ"ו ע"ב], שפרש אותה כפשוטה, וקוגיא דני"מ מ"מ [ע"א] מקיימתו דלמך רבא קרא כו', ואילו משמות יד כו', ואס חילא, אפילו ל"י יומין דמעות קנות הא מלוה היא, אלמא דקנה במקנס שמעות קנות, והס דוחין ומפרשין שיחד בשעת הלואה. ועיין לעיל סימן קל"ה סעיף ו' שפסח כמ"ש בה"ג כאן. וכתיב המגיד משנה [שם] שכן דעמל כל האחרונים והסכים אחת, וע"פ פ"ה [ה"ד] ופ"ו [ה"ד]: [ליקוט] מיהו י"א כו'. וכן כהנו מוס' שם [ב"מ מ"ו ע"ב] ד"ה יש דמים כו', וכ"כ הרא"ש בפ"ב דקדושין סי' ה'. ועיין מהשמו"ט רש"י ס' ו' ב' ד"ה אנה כו' (ע"כ): *7 [ליקוט] מיהו י"א כו'. עיין לקמן סימן ר"ד סעיף ו' ובה"ש סימן כ"ח סעיף ו' וסימן כ"ט סעיף ו' בהגה' נראה ביהגרא' שם סק"ה], וכל אלו הפלוגמות שייכין בזה. ועיין מוס' ד"מ ט"ו א' ד"ה האו' כו' ונקדושין כ"ו ב' ד"ה גד"א כו'. ור"ש בסומן קל"ב סעיף ו' לפיכך כו', כמיון הראשון [בתוס' שם], דהרמב"ם [פ"א ממכירה ה"כ] חיל לשיטתו (ע"כ): (ד. ה.) אבל אם כו'. ר"ל, דליתו קונה לגמר, אבל לענין מי שפרע קונה כמ"ש הרמב"ם בפ"ו [ממכירה ה"ד] ור"ש בסומן ר"ד סעיף ו' לדעת הרמב"ם כמו שאר מעות:

ביאור הגר"א
ג. ואל' ראובר כו'. כ"כ הר"ף [שם]. ורש"י [שם מ"ו ע"ב ד"ה כיצד] כתיב ששמעון אמר. ועיין ב"מ ד"ה ורש"י [סעיף א']: (ה.) *ד. מיהו י"א כו'. שהקשו עליו ממש"כ בפ"ב דקדושין [מ"ז א'] ושוין כמכר שיהו אי אמר מלוה כו', אלמא אף בקרקע אינו קונה וכמו בקדושין, וכ"ש במטלטלין, אף במקנס שאוקים לין תורה לא עדיף מקרקע. אלף שהרא"ד [בהשגות פ"ו ממכירה ה"ד] פירש דרישא לענין מי שפרע וסיפא אף מי שפרע א"ל, אבל הרמב"ן [ושכ"ח] והמובאים בבאר הגולה אות ה' פירשו דלף רישא א"ל לקבל

פתחי תשובה

סימן קצט סעיף ב' א. מטלטלין אחרים למכור. עיין בתשובת שבת יעקב ח"ג סי' ק"ע שכתב דה"ה וכ"ש אותן מטלטלין עצמן, שזהו אינו מצוי כלל שימכור ואח"כ יחזור ויקנה אותן כלים עצמן, רק שדיברו הפוסקים בהווה יותר, והו', ולא נוכל לפרש כן לשון הש"ס [ב"מ מ"ו ע"ב קדושין כ"ה ע"ב] יש דמים שהן כחליפין, דלא שייך אלא בחפץ אחד, ודין זה נלמד מכח כ"ש כו', והחולק בזה הוא מן המתמהיין, עכ"ל ע"ש. ולכאורה מדברי הרב המגיד שהביא הסמ"ע [קד"ה] שכתב לפי דרואין כו', לא משמע כן, עיין בס"ק שאח"ז וגם בהחלת צ"ב ב"ה אבל, רצ"ע: ב. ונתרצו שניהם לא קנה. עיין סמ"ע [סק"ז] [סק"ה]

חידושי רמב"א

סימן קצט מה [ג]. מת השור. כ"כ, וכן נפוסים לפי"ש מן אלהים [א"ח] סימן מל"ו ס"ק ט"ו דמחוי לאכול בשר, א"כ לא גרע מין [קדושו]. והא דלא חשיב ליה נד

באר היטב
סימן קצט סעיף ב' א. מחילת. פירוש, ואז קונה אפילו במטלטלין, ודוקא במחילת חוב הנא מחמת מכר דליתו שכי, אבל מחילת שאל חוב, לא עדיף ממעות עמלן דלין קוין במטבע מטלטלין קיין גמור כי אס לענין מי שפרע ומכ"ס בסומן ר"ד [סעיף א], אבל קרקע דנקיט במעות נקיט גס כה"ג: סמ"ע [סק"ג]: סעיף ג' ב. האחרון. שהוא חג פני עמנו ומניין בחילתו בשר, אבל ערב יו"ט הראשון טרודים במלות סוכה ולולב, ויו"ט האחרון של פסח אינו חג פני עמנו, וערב יום כיפור אכלוס נשר עוף. שם [סמ"ע סק"ה]: ג. הדינר. שנתן לעמל לימן לו בעדו בשר, והמותר הוא ברשות המוכר, וה"ה אס נתן להמוכר דמי כל הבשר ומה, דמפסיד דמי כולו, ופשוט הוא. ועיין לעיל סימן קל"ה [ק"ה] [ק"ה] סעיף א'. שם [סמ"ע סק"ה]:

חידושי רמב"ם

סעיף ב'. אבל אם היה עליו חוב. כ"כ, לעני"ד מנכרי מוס' כנ"מ דף (ק"כ) [ט"ב ע"ב] ד"ה (ה') [ה"ד] ונושה וכו', נראה דלא ס"ל הך מילוק: סעיף ג' בהגה. על דין תורה. כ"כ, עיין

If one pays for meat on Erev Yom Tov the sale is final. Rema cites an opinion that this rule applies for other similar Mitzvos such as wine for Kiddush.

שו"ע ח"מ סימן קצט סעיף ג' הקונה בשר לפני יו"ט במעות קנה לגמרי ואינו יכולים לחזור בהם. וי"א דה"ה הנותן מעות בעד שאר דברי מצוה כה"ג, כגון יין לקידוש קנה בכסף לבד.

סימן קצת סעיף ד' א) אם נתן אחד דמים להקדש בו, וה"ה איפכא, כלשם נתן גבאי דמים לאחר לנזכר הקדש, אין הגבאי יכול לחזור, דהא נהדיית קאי בני שפרע, ולא תיקשי מהא דהובז ב"מ נ"ז ע"ב] לפסק סלמות בו, כמו שתייך הר"ן פ"ק דקדושין י"א ע"ב מדפי הר"ף ע"ש, ודלא כהרמב"ם והראב"ד

[פ"ט ממכירה ה"ב] ודוק, ע"ש: ב) יבוא דחזור בו. אבל מי שמשך חפץ של הקדש והחזיר, אינו יכול לחזור, דלא יאה כח הדין בו, ואי הוה קאי אינו קונה במשיכה אלא בכסף, דרשות הגבוה אינו נקנה אלא בכסף.* ש"ס דקדושין [כ"ט ע"א]:

הגה (א) ויש מי שכתב דהוא הדין הנותן מעות על יין לקידוש צערב שנת דקנה לכל כהאי גוונא העמידו דברייהם על דין תורה.

ד' יתומים או אפוטרופוס שלהם שמכרו מטלטל ומשכחם הלוקח ועדיין לא נתן המעות ונתייקרו חוזרים בהם כדין התורה שאין משיכו, קונה אלא מעות (א) ומכל מקום

הלוקח יבוא שומר שכר על המקח ויבזז בלבד חלוק דין היתומים מדין שאר בני אדם יאכל בשאר החלוקות דין היתומים שוה לשל כל אדם לענין זה. הגה י"א ודוקא יתומים אצל הקדש וצדקה קונה מעות ולכן יבוא אם נתן אחד דמים להקדש על המקח ונתייקר אין ההקדש יוכל לחזור בו.

ציננים ומקודות ג) מהר"ל מנחיים בליקוטים שבסוף הספר אות ל"ב. ד"מ ג. (ד) נ"י סעיף ג' בשם מוספס גיטין נ"ב ע"ב ד"ה ואחר, ומדכ פק המוקן שם ס"י שצ"ד. ד"מ ג. (ה) מהר"ל בתיקון שם וד"ן פ"ק דקדושין י"א ע"ב מדפי הר"ף. ד"מ ס.

1334877.004

משה"ס סק"ד

ספח הדרות קניגסברג

סימן קצת סעיף ד' א) אם נתן אחד דמים להקדש בו, וה"ה איפכא, כלשם נתן גבאי דמים לאחר לנזכר הקדש, אין הגבאי יכול לחזור, דהא נהדיית קאי בני שפרע, ולא תיקשי מהא דהובז ב"מ נ"ז ע"ב] לפסק סלמות בו, כמו שתייך הר"ן פ"ק דקדושין י"א ע"ב מדפי הר"ף ע"ש, ודלא כהרמב"ם והראב"ד

הגה (א) ויש מי שכתב דהוא הדין הנותן מעות על יין לקידוש צערב שנת דקנה לכל כהאי גוונא העמידו דברייהם על דין תורה.

ד' יתומים או אפוטרופוס שלהם שמכרו מטלטל ומשכחם הלוקח ועדיין לא נתן המעות ונתייקרו חוזרים בהם כדין התורה שאין משיכו, קונה אלא מעות (א) ומכל מקום

הלוקח יבוא שומר שכר על המקח ויבזז בלבד חלוק דין היתומים מדין שאר בני אדם יאכל בשאר החלוקות דין היתומים שוה לשל כל אדם לענין זה. הגה י"א ודוקא יתומים אצל הקדש וצדקה קונה מעות ולכן יבוא אם נתן אחד דמים להקדש על המקח ונתייקר אין ההקדש יוכל לחזור בו.

ציננים ומקודות ג) מהר"ל מנחיים בליקוטים שבסוף הספר אות ל"ב. ד"מ ג. (ד) נ"י סעיף ג' בשם מוספס גיטין נ"ב ע"ב ד"ה ואחר, ומדכ פק המוקן שם ס"י שצ"ד. ד"מ ג. (ה) מהר"ל בתיקון שם וד"ן פ"ק דקדושין י"א ע"ב מדפי הר"ף. ד"מ ס.

ולא משך הלוקח הפירות ונתייקרו הפירות, מוזרין צהן כשאר כל אדם, ואם החזיר ורואה הלוקח לחזור חוזר ומקבל עליו מי שפרע, דאל"כ אם יטרבו מעות לא ימלאו מי שימס להם עד שימנו הם פירות. לקחו היתומים פירות ומשכחו ולא נתנו הדמים והוקרו, קנאוהו כשאר כל אדם. החזיר, לא נאמר שנעמידם על דין תורה שלא יקנום אלא בכסף וחזרו צהן, שא"כ כשיטרבו הן פירות לא ימלאו מי שימכרו להן עד שימנו המעות קודם. נתנו הן המעות ולא משכו הפירות והחזירו, (חזרו) [חוזרים] צהן כשאר כל אדם, הוקרו, יכול המוכר לחזור בקבלתו מי שפרע, דאל"כ יאמר המוכר נטרפו חטיף או נאצדו בעליה, שצדקתם היה משעה שנמס המעות, ואין לומר דכשיטרפו יחזרו צהן כמו צשהחזיר, דלמי מן הסבירא דיאה הפירות מן חטיף היוקר נרשון ואח"כ כשיטרפו יחזרו לרשות (הלוקח) [המוכר], ועיין פרישה [שם] מה שכתבתי עוד מזה: י"א ודוקא יתומים. ר"ל, דדוקא ציתומים צשאר החלוקות לדין המעות קונות, משא"כ צהקדש, וק"ל: י"ב] אם נתן אחד דמים להקדש ונתייקר בו, נקט האי צנא לרבותא, דלע"ג

ערך להם

סעיף ד'. קונה אלא מעות וכו'. ועם כל זה הלוקח הוא שומר שכר עליהם כיון שהיה יכול לעשות בהם כל הפצו קודם שיחזרו בהם היתומים.

ביאור הגר"א

סעיף ג' ו. ויש בו. למד מהר"ל [בשו"ע]. ואע"ג דרנן פליגי על ר' אליעזר צנסף פ"ו דעירובין [פ"א ע"א] וקצירא להו דלא עשהוהו כד' פרקים, שם אינו מונה כמו יין לקידוש, ומ"מ דברי מהר"ל [המובא בציינים אות ג'] אינו מוכרח: סעיף ד' ז. ומ"מ בו. דאל"כ הא רעה לדידהו שימנו שפרע בו כ"מ"ש שם [גיטין נ"ב ע"א]. והטעם, כמו לוקח כלי מצית (הא) האומן [נ"מ פ"א א']. ועיין מוס' שם ד"ה דלמו בו: ה. ודוקא בו. גמ' נקדושין כ"ט א' *ד' צנות, וכן צדקה דלימסך להקדש כמ"ש צנמיר' ו' אי וכו' וכו' הגאונים לפסקו כחל"ל * * * ועיין ר"ן פ"ק דקדושין שם י"א ע"ב מדפי הר"ף, ואין מילוק אלא צוה הנכנא צין הקדש ליחומים, ועיין צנמו' שם [בבב"ד] ד"ה אמו בו וקשה בו ו"ל בו: (ליקוט) אבל בו ולכן בו. וה"ה אם חול כמ"ש צנמ' שם, אלא דרבותא קאמר, ח"ש אצל הקדש בו, ור"ל אצל צמשיכה מיד הקדש הדין כמו ציתומים כמ"ש צנמ', * * * וד' חלוקות האחרות שאמרו ציתומים משיכה דמנים ציתומים ממוכר אם הדין כן צהקדש עיין רמב"ם פ"ט מהלכות מצירה [ה"ב] וצ"ן נקדושין שם (ע"ס): ט. (ליקוט) וצדקה בו. לצדקה נמי אמרנו לגבוה בו כמ"ש צנמ' כפ"ק דר"ה ו' א' צנפין ו' נקדק וצנ"ק דלמיר' ו' ע"א] ו' *

באר הגולה

סעיף ד' ט. מסקנת הגמ' גיטין דף נ"ב ע"א. י. הדין והטעם מפורש שם צנמ'.

סעיף ד' ד. התורה. ולא חששו צוה שיאמר הלוקח ליחומים או לאפוטרופוסים נטרפו חטיף בעליה, כיון דהלוקח הוא כשומר שכר ונתמייצ צנניצה ואצירה, ולא מיפטר אלא צנריפה ובשאר אונסים, והוא דצר שאינו שכיח, לא חששו לה כשאיין זולמו עוד חששו וצחיקות השכיחות שיהיו נמוך הקניה. שם [סמ"ע סק"ט]: ה. החלוקות. עיין צנמ' שם [סק"ט] שמבאר כל מילוקי הדינים שיש צוה אימתי יוכלין היתומים לחזור אם מכרו או לקחו צוס דצר. ע"ש: ו. ודוקא. קאי אשאר החלוקות ציתומים לדין המעות קונות, משא"כ צהקדש. שם [סמ"ע סק"ט]: ז. להקדש. וה"ה איפכא, אם נתן הגבאי דמים לאחר לנזכר הקדש, אין הגבאי יכול לחזור בו, דהא נהדיית קאי בני שפרע, ולא תיקשי מהא דהובז לפסק סלמות בו, כמו שתייך הר"ן פ"ק דקדושין ע"ש, ודלא כהרמב"ם והראב"ד. ש"ך [סק"ט]: ח. לחזור. אבל מי שמשך חפץ של הקדש והחזיר אינו יכול לחזור, דלא יאה כח הדין בו, ואי הוה קאי אינו קונה במשיכה אלא בכסף, דרשות הגבוה אינו נקנה אלא בכסף. ש"ס דקדושין. שם [ש"ך סק"ט]:

באר היטב

סעיף ד' ד. התורה. ולא חששו צוה שיאמר הלוקח ליחומים או לאפוטרופוסים נטרפו חטיף בעליה, כיון דהלוקח הוא כשומר שכר ונתמייצ צנניצה ואצירה, ולא מיפטר אלא צנריפה ובשאר אונסים, והוא דצר שאינו שכיח, לא חששו לה כשאיין זולמו עוד חששו וצחיקות השכיחות שיהיו נמוך הקניה. שם [סמ"ע סק"ט]: ה. החלוקות. עיין צנמ' שם [סק"ט] שמבאר כל מילוקי הדינים שיש צוה אימתי יוכלין היתומים לחזור אם מכרו או לקחו צוס דצר. ע"ש: ו. ודוקא. קאי אשאר החלוקות ציתומים לדין המעות קונות, משא"כ צהקדש. שם [סמ"ע סק"ט]: ז. להקדש. וה"ה איפכא, אם נתן הגבאי דמים לאחר לנזכר הקדש, אין הגבאי יכול לחזור בו, דהא נהדיית קאי בני שפרע, ולא תיקשי מהא דהובז לפסק סלמות בו, כמו שתייך הר"ן פ"ק דקדושין ע"ש, ודלא כהרמב"ם והראב"ד. ש"ך [סק"ט]: ח. לחזור. אבל מי שמשך חפץ של הקדש והחזיר אינו יכול לחזור, דלא יאה כח הדין בו, ואי הוה קאי אינו קונה במשיכה אלא בכסף, דרשות הגבוה אינו נקנה אלא בכסף. ש"ס דקדושין. שם [ש"ך סק"ט]:

פתחי תשובה

שכתב, עיין לקמן סימן ר"ד סעיף י' דהמחבר ס"ל דהחוב ס"ל דהחוב הבא מחמת הלואה דינו כאילו המעות היו בעין ביד הלוקח בו, עד והוא דעת הרמב"ם. ועיין בהשובת חתם סופר חלק ח"מ ס' ק"ע שכתב דלכאורה משמע דס"ל להרמב"ם מלוה הוה ככסף ממש וקונה מן התורה קנין גמור כמו כסף, ואך מדרבנן אינו קונה שלא יאמר נטרפו בו, ולפי"ז באותן שקונים בכסף קנין גמור כגון בדי' פרקים כבסעיף שאח"ז, גם במלוה קונה קנין גמור. אך מדברי הרב המגיד ריש פ"ה דמכירה [שהביא הסמ"ע בס"ק הקדום] לא משמע כן, דכתב דמשו"ה קונה קנין גמור בבא מחמת מכר אע"פ שאין כאן במה לקנות, מ"מ רואין כאילו החליף הפרה בשרר ולא דמיהן שאינם בעיין, ומשו"ה קונה קנין גמור, ורק דהר"ל למיגור שלא יאמר נטרפו בו, על כן אמרו בש"ס [ב"מ מ"ו ע"ב] דלא שכיחא ולא גזרו ביה רבנן, משמע דס"ל דאי לאו דהוה כמחליף המטלטלים זה בזה, לא היה המלוה קונה קנין גמור דאיננו ככסף, וצ"ל הא דקונה למי שפרע אפילו לא בא מחמת מכר כמבואר פ"ו ממכירה [ה"ד], היינו דקנין מלוה הקונה במלוה גם בדי' פרקים אינו קונה קנין גמור רק למי שפרע, עכ"ד ע"ש. וע"ז דבריו צ"ע, עיין בנחלת צבי מה שכתבתי בזה: סעיף ג' ד. דמים להקדש. עיין באר היטב [סק"ט] מ"ש וה"ה איפכא אם נתן הגבאי בו. ועיין בהשובת משכנות יעקב [ה"ח] ס"ו (מ"ז) נ"י *ש"ש בזה:

חידושי רעק"א
מגן אברהם [ה"ח] סימן שס"ט [סק"ט] ובספר מוספס שנת שם [סק"ט] לפי"ז דעת הרמב"ם שכתב כן פ"ו מהלכות עירובין [ה"ח] והכרי המגיד כתב שכן עיקר, והיה מוכח דלא כמהר"ל, וא"כ יכול לומר קיים לי ויכול לחזור, ועיין משנות מוצל מלש ס"י מ"צ:

חידושי חתם סופר
פרקים, משום דהו רגילים בעולם דוקא ולא פרה, עיין צ"מ ע"ב ע"ב, אבל לענין העמדה על דין תורה לא גרע מדין קידוש:

Kinyanim Part II Overview

A TRANSCRIPTION OF THE YORUCHA CURRICULUM WEEKLY OVERVIEW VIDEO

THE SEVERITY OF MI SHEPARA:

As we mentioned in Part 1 of this series, the reason Chazal decreed that payment does not constitute a *kinyan* is because they were worried that a seller would lose interest in an item once he received money for it, and he would no longer protect it and take care of it. This leads to a concern that if a fire would break out on his property, he would not attempt to save the merchandise that he had already received payment for, and he would let it burn. For this reason, Chazal stated that merchandise remains in the seller's ownership and responsibility until the buyer actually takes possession of it through a physical *kinyan*.

Although the buyer does not own the merchandise until he makes an actual *kinyan*, Chazal put a deterrent in place to ensure that he doesn't retract from the deal after having committed to the extent of giving payment. This deterrent is known as *mi shepara* and is a grave curse that applies to people who don't keep their word after making such a serious commitment.

According to one opinion, Bais Din will direct this curse specifically upon the person who transgresses in this way by saying, "May he who punished the dor hamabul, punish YOU if you do not keep your word (Remah 204, 4)."

The Aruch Hashulchan explains the reason why such a terrible curse is invoked. People are generally influenced by the culture in which they live and operate, and normal business culture is, unfortunately, dominated by the mindset that profits and the quest for money override all other concerns. This culture glorifies making money at all costs, even if it means not remaining true to one's promises and commitments. To counteract this mindset, Chazal instituted a curse that affirms that one who doesn't stick to his word after making such a firm commitment will not benefit at all from it; rather, he will only stand to lose in every way. A businessman who hears this curse will understand that it is not worth it for him to break his word.

FLUCTUATIONS IN THE MARKET:

Regarding verbal commitments, we said in Part 1 that if there is a significant change in the market, one may back out of their commitment. For example, if someone verbally agreed to purchase merchandise at a certain price, and the value then drops considerably, he is allowed to retract his offer. This ruling does not apply after one has made a payment. Once one does so, even if the market changes significantly, he is not permitted to renege on his commitment.

Basically, once someone makes a cash payment, he is locked into the deal. If he backs out, he is liable for the *mi shepara*, even if there are mitigating circumstances. The deal is only not yet final in one way – that the seller still is officially the owner and bears the responsibility to protect the merchandise.

PAYING BY CHECK:

There is a disagreement between the Machaneh Efraim and the Nesivos Hamishpat regarding an instance where a buyer purchases an item with an IOU – or, in today's society- with a check.

The Machaneh Efraim says that in such a case, ownership does transfer to the buyer even before he makes a *kinyan*. His reasoning is that although we are worried that the seller will not protect the merchandise after he receives a cash payment, this concern does not apply if he only received an IOU or check. When he only has an IOU or a check, he doesn't have the security of having cash in his hands, and he still will naturally be careful to make sure nothing bad happens until he actually receives his money; therefore, there is no reason to take extra measures to ensure that he protects the merchandise, and we can say that the buyer takes ownership of it while it is still on the seller's property.

The Nesivos disagrees and says that when Chazal decreed that an item does not transfer to the ownership of the buyer after he makes a payment, they enacted this decree across the board. They did not differentiate between payments made with cash and those made with an IOU; therefore, no matter what form of payment was given, the merchandise does not leave the seller's ownership until the buyer actually makes a *kinyan*.

DAMAGE TO THE MERCHANDISE:

While a buyer usually is not permitted to back out of a deal after making a cash payment, there may be an exception in a case where the merchandise becomes damaged before he takes possession of it. The Shulchan Aruch rules that if the merchandise becomes damaged – for example, if a hurricane strikes and floods the area of the merchandise – the buyer may back out because he would suffer a loss if he was forced to take the damaged goods. This would apply both to a large loss and to a small loss.

The Aruch Hashulchan adds that a buyer who sees the damage

coming can back out even before the loss occurs. For example, if he sees the hurricane approaching, he is allowed to renege on the deal even before it actually hits. He adds, however, that if the loss hasn't happened yet, one can only back out if the merchandise is going to be completely damaged. One cannot back out for a small amount of potential damage.

A practical example of a case of damage to merchandise would be if an esrog merchant ordered a shipment from Israel and paid cash in advance. If the esrogim would be shipped by boat, and the boat were to sink, causing all the merchandise to be lost, who would have to bear the cost? According to the above, it would seem that the buyer should be allowed to back out of the deal in the case of such a loss.

However, there is another Gemara that if someone purchases meat for yomtov, he would gain ownership of the meat as soon as he hands over the cash. The reason for this is because transactions move more quickly in the hectic pre-yomtov season, and one can assume the sides agree to finalize the deal right away. Accordingly, one could argue that the same would apply in the story of the esrogim. Because the items are to be used for the sake of a mitzvah on Yom Tov, cash payment would constitute a full kinyan.

The Pischei Choshen, however, says that a person can only take advantage of this exception to the rule for a sale made on erev yomtov itself. According to this, it would seem that the dealer would not automatically take possession of the esrogim with his cash payment, and he may be able to retract because of the loss.

IF THERE WAS INSURANCE:

What if the merchandise was insured on behalf of the buyer? It could be argued that Chazal's decree would not apply when the merchandise is insured, as it would not matter if the seller protects the items or not because the buyer would receive compensation if anything would happen to them in any case. If so, it would mean that when there is insurance, a transaction would be completed with a cash payment and ownership would transfer to the buyer. It would then be his responsibility to deal with the insurance company and whatever other hassle is involved in the process of claiming the settlement.

The Pischei Teshuva, however, says that it would make no difference in terms of halacha whether the merchandise was insured or not. He says that Chazal made their decree across the board, and external factors such as this would not change the halacha.

To watch the video or listen to the shiur given by the Dayan, visit:
www.baishavaad.org/yorucha-topics
Or sign up to receive them via whatsapp: 📞 *732.232.1412*

על פי התורה אשר יורוך

Yorucha

IN-DEPTH BUSINESS HALACHA CURRICULUM

MISSION

To facilitate and provide a framework for the frum businessman to gain the in-depth halachic knowledge he needs for contemporary business dealings.

VISION

Through increased knowledge and guidance, Yorucha will elevate the frum public's adherence to halacha as it pertains to choshen mishpat and standard business practices.

What

This ambitious project will harness the collective expertise of a team comprised of advanced talmidei chachamim, experienced, seasoned Dayanim, that are well versed in corporate practice and common business norms.

Collaborating with a talented group of editors and writers, they have created a syllabus and curriculum of study, with accompanying shiurim and personal guidance, enabling participants to have the tools to proclaim with confidence, “Yes. *Nossasi venosati be’emunah!*”

How

The core curriculum is segmented in modules, and can be learned as an individual self paced; or, participants can join chaburos coordinated by the Bais HaVaad for those that desire group study. Page by page, step by step, the learning will be facilitated with a daily audio “Blatt shiur” guiding the participant through the sources as well as a weekly video shiur presented on each topic by Dayanim that will share fundamental and practical applications of the sugya covered.

Daily practical Q&A applications of the subject matter will be offered alongside through the Business Halacha Daily series.

Why

As participants amass a broad and deep knowledge on an academic level directly from the source — coupled with real life scenarios presented by experienced Dayanim — they will acquire the clarity to determine not only what is a **שאלה**, but, more important - why.

Only through **עמלות בתורה** — understanding the fundamentals of the subject — can one truly appreciate and internalize what defines right and wrong.

Fulfillment and satisfaction in the realm of the divine is like no other. A *mesayem masechta* revels in the transcendent feeling of his accomplishment. Truly sublime and the envy of his peers.

Contemporary businessmen have their own, unique, ‘siyum hashas’ at the completion of Yorucha curriculum. It is the moral imperative of a frum yid, and now accessible to all.

The *hadran alich* of Yorucha is the ultimate badge of honor and medal of distinction for the businessman of our times.

Similar to a sofer who, with his intensive knowledge of hilchos safrus, is confident and secure in the propriety of his profession; so, too, businessmen will gain the peace of mind knowing with conviction that they ply their trade *be’emunah uveyosher*.

Core Curriculum

(subject to change)

PART I Business Halacha Fundamentals

Elul 5780

- Dina D'malchusa Dina- 2*
 - › Obligation to Adhere to Civil Law
 - › How Civil Law Impacts Agreements Between Two Parties
- Common Business Practice & Minhag Mevatei Halacha - 2
 - › What Constitutes a Minhag
 - › How Minhag Impacts Employment, Tenancy, Partnerships and Real Estate Deals etc.

Tishrei 5781 (Expanded Yom Tov Edition)

- Business and Employment on Chol Hamoed

PART II Setting Up A Kosher Business

Winter 5781

- Introduction to Choshen Mishpat & Business Halacha -1
- Gezel - 3
- Gezel Akum, Ta'os and Mate' Akum -2

- Geneivas Da'as - 1
- Acceptable Marketing - 1
- Halachic Considerations of Corporate Gifting - 1
- Halachos of Employment -4
 - › Backing Out
 - › Where Backing Out Causes a Loss
 - › Working Pro Bono and Hiring Jewish
 - › Obligations of Employer and Employee
- Halachic Deals and Documents - 4
 - › Understanding Asmachta
 - › Agreements and Kinyan Devarim
 - › The Halachic "Agreement Validation" Clause
 - › Non-Competes and Non-Circumvent Agreements
- Partnerships & Corporations - 4
 - › Structuring
 - › Legal Entities and Trusts
 - › Management
 - › Divisions of Profits and Losses

Nissan 5781 (Expanded Yom Tov Edition)

- Corporate Chametz - The Issues and the Solutions
- Isurei Hana'ah

PART III Maintaining A Kosher Business

Summer 5781 - Commitments & Kinyanim

- Hasagas Gevul & Competition - 4
 - › Ani Hamehapech
 - › Ma'arufiya
- Kinyanim Expounded - 4
 - › Mechusar Amana
 - › Mi Shepara
 - › Situmta and Kinyanim of the Marketplace
- Ona'ah - 2
- Mekach Ta'os- 2

Summer Break 5781 (Special Edition)

- Tzedaka and Maaser
 - › As a Business and Individual

Elul 5781 - Maintaining a Kosher Work Environment

- Yichud in the Workplace - 2
- Interaction With the Opposite Gender - 2

Tishrei 5782 (Expanded Yom Tov Edition)

- Websites and E-Commerce on Shabbos and Yom Tov

Winter 5782 (Leap Year) - 1st Semester

- Loans and Guarantees - 2
- Ribbis 101/The Basics - 4
- Insurance Issues - 1
- Brokerage - 2
- Lashon Hara in Business - 2
- Legal Holidays and Chukos HaGoyim - 1

Winter 5782 - 2nd Semester - When Things Don't Go As Expected:

- Bais Din - 3
- Din and Lifnim Mishuras Hadin - 2
- Arka'os - 2
- Quitting, Firing, and Severance - 2
- Partnership Dissolution - 2
- Collections - 2
- Bankruptcy - 1

Nissan 5782 (Expanded Yom Tov Edition)

- Maintaining a Facility on Pesach

Summer 5782 - Final Testing and Review

PART IV Industry-Specific & In-Depth Supplemental Tracks

Choshen Mishpat Supplemental Track

- More In-Depth and Intricate Learning of Previous Topics
- Nizkei Shcheinim
- Mazik, Garmi, and Halachic Torts
- Hashavas Aveida
- Mitzva of Lending
- Yerusha and Trusts
- Trustees and Executors
- Shomrim and Fiduciaries
- Shluchim and Agents
- Harsha'a and Power of Attorney
- The Shibuda D'Reb Nosson Law
- Hefker, Pruzbul, and Other Choshen Mishpat Topics

Real Estate Track:

- General Real Estate
- Bar Metzra
- Acquisitions and Ani Hamehapech
- Lo Sachmod
- Brokerage
- Landlord/Tenant
- Zoning Laws
- Rent Control and Evictions
- Fix and Flip
- Administrations and Boards

HealthCare Track:

- Shabbos and Yom Tov
- The Kosher Kitchen
- Employment Training
- Facility and Housekeeping
- Compliance and Fiduciary
- Partnership and Employment
- Medical Issues

Finance and Ribbis Track:

- Introduction: Understanding Ribbis
- Ribbis of Non Jews and Mumar
- Foreign Currencies & Commodities: Se'ah Bese'ah Applications
- Corporate Lending & Borrowing
- Credit Unions - Ownership in Ribbis Entities
- Credit Unions: Paying Ribbis by Court Order
- Pesika: Deposits & Price Guarantees
- Tarsha- Paying for Credit & Early Bird Specials
- Arvus & Ribbis: Cosigning on a Non Jew's Loan
- Arvus & Ribbis: Cosigning on a Ribbis Loan
- Differentiating Between Expenses & Interest: Defining the Two
- Ribbis in Partnerships
- Ribbis in Contracts - Capital Calls and Late Fees
- Deal Syndication & the Real Estate Process From Negotiation to Closing
- Ribbis as a Knas: Fines & Penalties
- Purchasing Tax Liens and Mortgage Bundles
- Using a Purchased Item When the Sale was Reversed
- Selling Conditional on Reversing the Sale
- Ribbis Responsibilities of Lawyers, Brokers, and Witnesses
- Review of Ribbis Fundamentals
- Hard Money Loans & Heter Iska - Kulo Pikadon; Chatzi Milve
- Heter Iska- The Approach of Reb Moshe Feinstein
- Heter Iska Klali and Loans Specified to be Al Pi Heter Iska
- Ribbis Mukdemes - Ribbis MeUcheres
- Ribbis Devarim
- Defining Ribbis: Gifts, Favours and Charitable Donations

CURRENT YORUCHA CHABUROS

BELLE HARBOR

Congregation Bais Yehuda
R' Dovid Semel

BROOKLYN

Bais Aharon (Felder's)
Rabbi Heshy Wolf

Flatbush Park Jewish Center
Rabbi Eli Moskovitz
Rabbi Yisroel Perelson

Yad Yosef Torah Center
Rabbi Eddie Kassin

CHICAGO

Agudas Yisroel of West Rogers Park
Rabbi Moshe Scheinberg

CLEVELAND

Beis Doniel
Rabbi Dovid Aron Gross

DALLAS

Cogregation Toras Chaim
Rabbi Yaakov Rich

DETROIT

Lakewood Kollel
Rabbi Boruch Miller

FAR ROCKAWAY

Khal Zichron Moshe Dov
Rabbi Ahron Stein

Sulitzer Bais Medrash
Rabbi Avrohom Hartman

JACKSON

Khal East Veterans
Rabbi Baruch Issac

LAKWOOD

Bais HaVaad
Rav Dovid Grossman

Bais Medrash of Lutzk
Rabbi Yaakov Pascal

Bernath And Rosenberg
Rav Baruch Fried
R' Yossi Schuck
R' Yehoshua Wolf

Bitbean
Rabbi Aryeh Caplan
R' Ephraim Arnstein

Kehal Zichron Yaakov
Rabbi Mayer Boruch Turin
R' Moshe Netzer

Madison Executive Offices
Rabbi Doniel Dombroff

LAWRENCE

Heichal Dovid (W)
Reb Yakov Lowinger
Rabbi Mattisyahu Blumenthal

Yeshiva Gedolah Ateres Yaakov
Rabbi Yisroel Gold

LOS ANGELES

Bait Aaron Torah Outreach Center
Rabbi Moshe Nourollah
R' Avraham Hirshberg

Kollel of LA
Rabbi Zalmen Frager

LIDO BEACH

Lido Beach Synagogue
Reb Yakov Lowinger

MINNEAPOLIS

Minneapolis Kollel
Rabbi Maeier Kutoff
Rabbi Binyomin Stoll

MONSEY

Brisker Kollel
Rabbi Michoel Illes

Cogregation Torah Utfila
Rabbi Moshe Langer

Haverstraw Community Chabura
Rabbi Tzvi Rubin

Zichron Yakov
Rabbi Yehuda Russack
R' Simcha Levi

PHILADELPHIA

Philadelphia Community Kollel
Rabbi Yosef Prupas
Rabbi Yaakov Baum

QUEENS

Cong. Ohr Bechor Halevi
Rabbi Chaim Schwartz

ST. LOUIS

St. Louis Chabura
Mr. Yaakov Klein

STATEN ISLAND

Kehilas Niles
Rabbi Dovid Waldman

TORONTO

Ateres Mordechai, Thornhill Kollel
Rabbi Yosef Rothbart

WEST HEMPSTEAD

Eitz Chayim of Dogwood Park
Rabbi Dov Greer

Young Israel of W. Hempstead
Reb David Felt
Reb Aaron Gershonowitz

WOODMERE

Aish Kodesh
Rabbi Yoni Levin

Kehillas Bnai Hayeshivos
Rabbi Shmuel Witkin

Yeshiva Gedola Five Towns
Rabbi Ami Glassberg

TO CREATE OR JOIN CHABURA CONTACT US

 732.232.1412 888.485.VAAD(82223) #302 yorucha@baishavaad.org baishavaad.org/yorucha

JOIN THE YORUCHA INITIATIVE!

 888.485.VAAD(8223) #303

 yorucha@baishavaad.org

 baishavaad.org/yorucha

3 WAYS TO JOIN:

AS AN INDIVIDUAL

Join the national Yorucha chabura together!

Tap into the physical or digital resources via hard copies, web, email and/or whatsapp.

Connect with Bais HaVaad Dayanim and Poskim for any questions you may have, as well as arranging study sessions with a Dayan, setting up a chavrusa, and more.

AS A COMMUNITY

Set up or join a community or shul chabura

Reach out to organize a choshen mishpat chabura in your own shul.

AS A BUSINESS

Set up a Board Room Bais Medrash in your business

Mincha Learning In just 5 minutes a day, before or after Mincha, you can learn short, practical and insightful Business Halachos.

Weekly Lunch & Learn Join a deeper dive into the background of the halachos by understanding the sugya behind the halachos as well.